

1 октябрь – Ўқитувчи ва мураббийлар кунда

ўтказиладиган маънавий-маърифий
тадбирлар учун

ЭЛЕКТРОН УСЛУБИЙ ҚЎЛЛАНМА

РЕСПУБЛИКА МАЪНАВИЯТ ВА МАЪРИФАТ
МАРКАЗИ

ИЖТИМОИЙ-МАЪНАВИЙ ТАДҚИҚОТ ИНСТИТУТИ

1 октябрь – Ўқитувчи ва мураббийлар кунда

ўтказиладиган маънавий-маърифий
тадбирлар учун

ЭЛЕКТРОН УСЛУБИЙ ҚЎЛЛАНМА

Гафур Гулом номидаги нашриёт-матбаа ижодий уйи
Тошкент – 2022

УЎК 21.512.133.09

КБК 83.3(5Ў)

Ў 61

Масъул муҳаррир

О.Д.Давлатов,

Ижтимоий-маънавий тадқиқотлар институти директори

Тузувчилар:

М. Кахарова, фалсафа доктори (PhD),

К.Тўраев, Х.Кучкаров, Н.Хусанова, Б.Баходиров

Тақризчилар:

Ш.Тўраев, ф.ф.н доц., И.Сувонов, ф.д. (PhD)

1 октябрь – Ўқитувчи ва мураббийлар кунда ўтказиладиган маънавий-маърифий тадбирлар учун электрон услубий қўлланма. [Матн]. – Тошкент: Ғафур Ғулом номидаги нашриёт-матбаа ижодий уйи, 2022. – 80 б.

Мазкур қўлланма давлат ва нодавлат ташкилотлари ҳамда таълим муассасаларида 1 октябрь – Ўқитувчи ва мураббийлар кунига бағишлаб ўтказиладиган маънавий-маърифий тарғибот тадбирларида тарғиботчилар фойдаланишлари учун тайёрланди. Қўлланма ҳар бир соҳа раҳбар ва ходимлари, тарғиботчилар, талаба ҳамда ўқувчиларга, шунингдек, барча ташкилотлардаги маънавий-маърифий ишларга масъулларга мўлжалланган.

УЎК 21.512.133.09

КБК 83.3(5Ў)

© Ғафур Ғулом номидаги
нашриёт-матбаа ижодий
уйи, 2022

ISBN 978-9943-7009-6-3

КИРИШ

Ҳар бир касб эгаси қайси бир соҳада меҳнат қилмасин, устоз ва мураббийларга эҳтиёж сезади. Аввалига мактабгача таълим муассасаси, кейин мактаб, навбати билан олий ўқув юртида устозлардан сабоқ олади. Ота-оналар эса бу борада ҳар бир инсоннинг бир умрлик устози. Уларнинг ўғитлари эса алоҳида мавзу. Фарзандлар таълим-тарбияси, ёш авлодни баркамол инсонлар этиб камолга етказишга алоҳида эътибор қаратиш халқимизга хос эзгу фазилатлардан. Халқимизнинг устоз отангдек улуғ, деган пурҳикмат нақлида ҳам ўқитувчи ва мураббийларга бўлган самимий тилаклари намоян. Халқимиз азалдан устозларини улуғлаган, ҳурмат қилган ва эҳтиром кўрсатган. Бугун ҳам шундай, аслида.

1 октябрь – Ўқитувчи ва мураббийлар куни! Бу кун 1996 йил 27 декабрда қабул қилинган Ўзбекистон Республикасининг **“Ўқитувчи ва мураббийлар кунини белгилаш тўғрисида”**ги Қонуни асосида байрам (дам олиш) куни деб эълон қилинган. Бу байрам, аввало, ўзининг билим ва тажрибаси, истеъдод ва маҳорати, инсоний фазилатларини, кўз нури ва қалб қўри, бутун борлигини аямасдан, маърифат йўлида беминнат хизмат қиладиган ўқитувчи ва мураббийларимизга нисбатан халқимизнинг азалий ҳурмат-эҳтиромининг яққол намунаси бўлиб келмоқда.

Ниятлари фақатгина ўқувчиларининг камолини кўриш бўлган азиз ва қадрли устозларимиз дил-

ларини хушнуд этиб, миннатдорчилик билдириш учун аслида махсус кунни байрам этиб белгиланиши уларга кўрсатилган янада юксак эътибордан даракдир.

Мазкур қўлланма давлат ва нодавлат ташкилотлари ҳамда таълим муассасаларида 1 октябрь – Ўқитувчи ва мураббийлар кунига бағишлаб ўтказиладиган маънавий-маърифий тарғибот тадбирларида тарғиботчилар фойдаланишлари учун тайёрланди. Қўлланма ҳар бир соҳа раҳбар ва ходимлари, тарғиботчилар, талаба ҳамда ўқувчиларга керакли манба бўлиб хизмат қилади. Шунингдек, қўлланма барча ташкилотлардаги маънавий-маърифий ишларга масъулларга ҳам мўлжалланган.

Қўлланмада ўқитувчи ва мураббийлар ҳақида маъруза, шеър, ҳикматли ибора ва бошқа маълумотлар баён этилган. Уни тайёрлашда адабиётлар ва интернетнинг расмий саҳифаларидан фойдаланилди.

ЎҚИТУВЧИ ВА МУРАББИЙЛАР ҲАҚИДАГИ МАҚОЛАЛАР

ҲАЁТ БОҒБОНЛАРИ

Ўзбекистонда 1 октябрь – Ўқитувчи ва мураббийлар кунини. Бу кун юртимизда умумхалқ байрами сифатида нишонланади. Аслида ҳар бир кун устоз кунини десак, тўғри бўлар эди. Инсон бор экан унинг илм йўлини ёритувчи муаллими бўлади. Манбаларда “устоз отадек улуг”, “устоз отадан улуг” каби ўғитлар ҳақида баҳсли муносабатлар келтирилади. Аслида инсонни дунёга келтиришда ота ва онанинг хизмати бўлса, унинг онгу тафаккурини илм билан тўлдирувчи ва тўғри йўлга етакловчи – бу устоздир. Шу ўринда ҳазрат Навоийнинг “Ҳақ йўлинда ким санга бир ҳарф ўқутмиш ранж ила, Айламак бўлмас адо онинг ҳақин юз ганж ила” деган мисраларини эслаш ўринли. Сенга бир ҳарф ўргатдим, демак у устоз. Унинг ҳаққи юз ганж ила эканини уқтиради, Мир Алишер бо-бомиз.

Шу кунини ҳар бир инсонга сабоқ берган, қўлига илк бора қалам тутқазган, ҳаёт сўқмоқларидан одимлаб боришида устозлик қилган ва бу вазифани айни дамларда ҳам шараф билан бажариб келатган инсонларни касб байрамлари билан табриклашга қалблари ҳаяжонга тўла ўқувчилар, талабалар, шогирдлар ошиқади. Дилларидаги бор эзгу тилакларини изҳор этишади.

Устоз деганда, ҳар қайси инсон кўнглида чуқур ҳурмат – эҳтиром ва чексиз миннатдорлик туйғулари, шу билан бирга, ҳеч қандай бойлик билан ўлчаб ва адо қилиб бўлмайдиган қарздорлик ҳисси пайдо бўлади. Устозларимиз ўғити, кексаларимиз панд-насиҳатларига амал қилиб борсақ, асло кам бўлмаймиз.

Устозлар ҳурмати борасида муҳтарам Президентимиз Шавкат Мирзиёев 2018 йил 21 июнь ўтказилган видеоселектор йиғилишидан **“Ўқитувчини ҳурмат қилмагани мен ҳам ҳурмат қилмайман”**, деган эди. Бугунги кунга келиб, устоз ва мураббийларимизнинг жамиятдаги обрўсини янада оширишга эътибор кучайтирилди. Давлатимиз раҳбари инсон, аввало, унга билим ва маърифат дунёси сари йўл очиб берган, унинг қалбига юксак инсоний фазилатлар ҳиссини сингдириш йўлида заҳмат чеккан устоз ва мураббийларига нисбатан кўнглида ҳамيشа миннатдорлик туйғуси билан яшаш лозимлигини кўрсатиб берди. “Жаҳонда бўлмаса муаллим агар, Ҳаёт ҳам бўлмасди гўзал бу қадар” дейилгани ҳам шундан.

Устозсиз юксакликка эришиб бўлмайди. Дунёда устознинг меҳнатидан оғир меҳнат йўқ. Мактаб даргоҳига илк қадам қўйганимизда қўлимиздан ушлаб, синф хонасига олиб кирган, ҳарф ўргатган ўқитувчимизнинг берган таълиму тарбияси сабаб ютуқларга эришмоқдамиз. Масалан, спорт остонасига қадам қўйган спортчини дунё миқёсига кўтаргунча чекиладиган меҳнатлар ёки бор маҳоратини ёш болага ўргатадиган ҳунарманднинг меҳнати, сабр-тоқатини бир тасаввур қилиб кўринг. Бу меҳнатнинг шарафли томони – шогирдларнинг, бир мар-

та устоз деб чақиришларидан ортиқ бахт ва олқишни оламда тенги йўқдир.

25 йилдан буюн юртимизда 1 октябрь – Ўқитувчи ва мураббийлар куни умумхалқ байрами сифатида кенг нишонлаб келинади. Минг-минглаб мурғак қалбларга эзгулик ёғдусини сочадиган, ўз ўқувчиларига ҳаёт мактабини берадиган мўътабар зот – ўқитувчи ва мураббийларимиз кўз нури ва қалб кўрини, бутун онгли ҳаётини ёш авлодга билим ва тарбия беришга, уларни миллий ва умуминсоний қадриятлар руҳида камол топтиришга бағишлаган, бир сўз билан айтганда, Ватанимизнинг эртанги кунининг пойдеворини яратаётган бу инсонларнинг олижаноб меҳнатига ҳар қанча таҳсин айтсак, эъозласак, уларнинг ҳурматини жойига қўйсак оз.

Болалардаги яхши қилиқлар, одатлар – тўғри тарбия натижаси. Бу – ота-она, устозларнинг меҳнатидан. Биз болаларимиздаги яхши одатларни кўриб, қувонамиз. Бу одатларни улар биздан кўриб, эшитиб ўрганишган. Биз тушунган, истаган, кутган одат, қилиқлар. Шунинг учун улар бизга ёқади. Қувонтираяпти бизни. Ҳалол меҳнат деҳқонни бир йилда бир марта қувонтиради. Ота-она, устоз-мураббийни бир умр қувонтиради.

Устоз ва мураббийлар ҳақиға риоя қилишни ўргатиш лозим. Болаларни устозларига нисбатан тавозелик, камтарлик, ҳурмат ҳисси ила, унинг олдида доим одоб билан туриш, ундан етган баъзи азиятларга сабр қилиш, илм олиш йўлида сабот билан туриш каби хислатларга ўргатиш керак. Илгари шогирдларнинг устозларига бўлган муносабатлари, хизматлари қай даражада бўлгани ҳақида болаларга кўпроқ гапириб бериш керак. Бугунги

кунда болаларнинг мактабларда, ўқув даргоҳларида устоз ва мураббийларига қилаётган муомалаларидан гоҳида ранжийсиз. Ота-оналарнинг ҳам нотўғри хатти-ҳаракатлари натижасида болаларнинг тарбияси издан чиқаётганининг гувоҳи бўласиз. Ота-оналарнинг ҳаммаси ҳам болага бир ҳарф ўргатишнинг уддасидан чиқавермайдилар. Шуни ҳисобга олган ҳолда устозларнинг меҳнати, фидойилигини фарзандлар ҳам, ота-оналар ҳам қадрлашлари лозим.

“Устознинг умри – мангу, чунки шогирдлар умри унга уланади”, “Устозлар йўлини берсин” дейди, доно халқимиз. Муаллим – устоз шундай мўътабар зотки, унинг номи ҳам, умри ҳам ҳамиша боқийдир. Биз ўқитувчи, мураббий, устоз деганда, юзидан нур ёғилиб, юраги доимо ёниб турган фидойи шахс сиймосини тасаввур қиламиз. Ана шундай устозларимиз доим илму зиёсини тараннум этишда толиқмасин. Уларни ҳар бир кунда қадр қилишимиз ва ардоқлашимиз бурчимиздир. Илмлари туфайли фарзандларимиз баркамол бўлиб улғаймоқда. Меҳнатлари учун таъзимдамиз. Барча ўқитувчи ва мураббийларга мустаҳкам соғлиқ, куч-қувват тилаймиз. Фарзандларингиз ва шогирдларингизнинг камолини кўришдек бебаҳо бахт ҳар бирингизга насиб этсин, азиз устозлар!

Мунира Кахарова,
*Ижтимоий-маънавий тадқиқотлар
институтининг директори ўринбосари, ф.д. (PhD)*

УСТОЗГА ЭҲТИРОМ

Устоз! Мана шу биргина сўзнинг замирида олам-олам маъно бор.

Қайси тилда, қайси оҳангда айтилмасин, бу сўзни айтмаган, унга эҳтиром кўрсатмаган одам топилмаса керак. Зеро, ҳар ким ўзини таниши учун ўрганган билимларининг ҳаммасини устозлардан оладилар. У ўқитувчидир, мураббийдир, ота-онадир, ака ёки опадир барчалари яшашни, ҳаётни, билимни, илмни ўргатган устозлардир. Улар ким бўлмасинлар, ҳаёт муаллимларидир. Бинобарин, Жомий ҳазратлари айтганларидек,

Жаҳонда бўлмаса муаллим агар,
Ҳаёт ҳам бўлмасди гўзал бу қадар.

Устознинг улуғлиги шундаки, у бир умр эҳтиромга сазовор бўлиб қолаверади. Бугун бизга таълим берган устозлар ҳам, юз йил олдин ёки минг йиллар олдин миллатимизга, халқимизга илмдан, одобдан таълим-тарбия бериб кетган устозлар доимо эл ардоғида бўладилар. Бинобарин, муқаддас заминимиз бағрида ибратли ҳаёти ила кўпчиликка илму зиё улашган мўътабар инсонлар яшаб, ижод этиб келганлар. Улар қолдирган бой илмий ва маънавий мерос йиллар ўтса-да қадр-қимматини йўқотмай, авлодлар тарбиясига ўзининг ижобий таъсирини ўтказиб келмоқда. Улар бизни доимо илмга чорлаб келаётганлари сабаб биз шундай

даражаларга етмоқдамиз. Биргина, Имом ал-Бухорий ҳазратларининг “Дунёда илмдан бошқа нажот йўқ ва бўлмади ҳам” деган ибратли сўзлари бизда илмга бўлган ишончни тарбиялашга хизмат қилиб келмоқда. Бу каби алломаларимиз, мутафаккирларимизнинг айтган фикрлари биз учун ибрат манбаи бўлиб қолаверади.

Дарҳақиқат илм – фаровон келажакнинг калити. Инсоният илм билан тараққиётга эришади, унинг шарофати билан юксалади. Ана шу юксалиш йўлида олинган ҳар қандай илм устознинг саъй-ҳаракати билан эгалланади. Бинобарин, устоз ва мураббийлар бахтли келажак бунёдкорларидир. Устоз деган улуғ номга лойиқ ҳар қандай инсон ўқувчиси, талабаси, шогирдини ўз фарзандидек яхши кўриб таълим ва тарбия беради. Натижада жамиятнинг, миллатнинг муносиб фарзандлари вояга етади. Агар шундай бўлмаса, устоз шунчаки касб учун, манфаат учунгина таълим берса, жамият ўз йўлини йўқотади.

Шукрки, бизнинг юртимиз азаддан асл устозлар юртидир. Шунинг учун ер юзида мамлакатимиз тенглар ичра тенг бўлиб, йилдан-йилга олдинлаб бормоқда.

Ҳақиқатан ҳам, ҳар бир инсонни баркамол қилиб тарбиялашда, унга билим бериш, меҳр-оқибат, инсонийликни ўргатиш, ватан, миллат, деган эзгу тушунчаларни сингдириш, муносиб ҳаёт йўлини танлашга ўргатишда ўқитувчи ва мураббийларнинг, бир сўз билан айтганда, устозларнинг ҳиссаси бекиёсдир.

Шундай экан устозларнинг мақом-даражалари нақадар улуғ эканини унутмаслигимиз, доимо эҳтиром кўрсатишимиз лозим.

Уларнинг барча эзгу ниятлари амалга ошсин!
Бинобарин, уларнинг эзгу ниятлари жамиятнинг,
миллатнинг болалари илмли бўлишлари ва фаро-
вон яшашларидан бошқа нарса эмас!

Ана шундай мақомга эришиш йўлида қалбан
устоз бўлиб меҳнат қилаётган инсонларни Яратган-
нинг ўзи қўлласин!

Шавкат Тўраев,
Ижтимоий-маънавий тадқиқотлар институти
бўлим бошлиғи, ф.ф.н., доцент

УСТОЗ ОТАНГДАН УЛУҒ !

Аллоҳ Таоло оламларни бунёд этгандан сўнг унга сарвар қилиб Инсонни – Ҳазрати Одам Ато алайҳиссаломни яратди. Одам Ато қовурғасидан Момо Ҳаввони яратиб, улардан фарзандларини кўпайтирди.

Ривоят этилишича, одамзотнинг кўнглига 3 нарса урмас, яъни инсон 3 нарсадан асло безор бўлмас, доимо ардоқлар экан.

Биринчиси эр учун аёл, аёл учун эр. Чунки, аёл Одам Атонинг қовурғасидан, яъни бир вужуддан яралган. Вужудда эса ошиқча аъзо йўқ. Ҳеч ким бирон аъзосидан воз кечолмагани каби аёл жинси эрдан, эр жинси аёлдан айри кеча олмас экан.

Инсон кўнглига урмайдиган **иккинчи** нарса – ризқ-рўзи, яшаш омили бўлган нон экан. Мана неча минг-минг йиллар ўтса ҳам Одам Ато ва Момо Ҳавво илк бор таъмини татиб кўрган буғдой ҳамон уларнинг авлодлари насибаси бўлиб хизмат қилиб келаётир. Дунёдаги не бир ширинликлар, таомлар нон ўрнини босолмаслиги барчага аён.

Башарият фарзанди учун **учинчи** улуғ нарса бу китоб экан. Зеро, Қуръондаги дастлабки оят «**Икра!**» («**Ўқинг!**») эканлиги, улуғ пайғамбаримиз Муҳаммад Расулulloҳ саллаллоҳу алайҳи васаллам ўқишни ўрганиб, Аллоҳнинг сўзларидан хабардор бўлиб, уларни халққа етказгани, мусулмонлар дилига сингдиргани маълумдир. Китобнинг Муқаддаслиги яна шундаки, одамлар у орқали фик-

ран бойийдилар, ақлан ўсадилар, маънан соғлом бўладилар, ахлоқий камол топадилар, қандай сўзлаш, қандай яшаш зарурлигини, имон-эътиқодни асрашни биладилар. Шу боисдан ҳам Ислом динимиз саҳифаларидан асосий ўринни ёруғ оламнинг гултожи – Инсон, унинг ризқ-рўзи Нон ва ақл-идроки маҳсули – Китоб одобномаси ва ибратномасининг ўрин олиши бежиз эмас.

Буюк ота-боболаримиздан мерос бўлиб қолиб келаётган доно халқимизнинг юксак маънавияти бўлмиш миллий ва диний қадриятларимиз эса буларнинг ҳаммаси – ахлоқий, ақлий ва жисмоний мактаб эканлиги олтиндан қиммат, бебаҳо ва абадий қадриятларимиз, енгилмас кучимиздир!

Модомики, Ислом динининг энг биринчи буйруғи «Ўқинг!» экан, демак *Ислом дини – энг аввало маърифат дини* экан. «Маърифат» сўзи араб тилидан таржима қилинганда «*кишиларнинг онг-билимини, маданиятини оширишга қаратилган таълим-тарбия*»; «*маориф*» деган маъноларни англатади.

Ислом динининг асосий ва Муқаддас китоби бўлмиш Қуръони Каримнинг еттидан бир қисми фақат илм мавзусига доир масалалардан иборатдир.

Ислом дини пайдо бўлишини Яратганимиз Муҳаммад алайҳиссалом орқали Арабистон ярим оролини ирода этган бўлса, ушбу Муқаддас, пок Ислом динимизни илму фан, маърифат ила ривожланишини Имом Бухорий, Имом Термизий, Имом Мотуридий, Бурҳониддин Марғиноний, Баҳоуддин Нақшбандий, Муҳаммад Мусо Хоразмий, Аҳмад Фарғоний, Мирзо Улуғбек, Абу Райҳон

Беруний, Абу Али ибн Сино, Маҳмуд Замахшарийлардек буюк алломалар орқали бизнинг жаннатмакон юртимизни (!) Ўз илоҳий ҳикмати ила ихтиёр этди.

Яхшилик ва эзгулик, бағрикенглик ва тинчлик, яқинлари ва бегоналарга бирдек марҳаматли бўлиш, қон тўкмасликка чақирувчи, нафс васвасасига учмаслик, ота-онага улар ҳаёт эканларида меҳрибон ва сахийлик ила муносабатда бўлиш, дунёдан ўтганларнинг ҳақларига дуо қилишга, ватанни севишга даъват қилувчи муқаддас динимиз, айниқса, мустақиллик йилларида ўз қадрини ҳамда ўзининг азалий вазифаси – эзгу мақсадларга чин маънода хизмат қилиш имкониятини топди.

Бизнинг қадимий ва гўзал диёримиз нафақат Шарқ, балки жаҳон цивилизацияси бешикларидан бири бўлганини халқаро жамоатчилик тан олмақда ва эътироф этмоқда. Бу табаррук заминдан не-не буюк зотлар, олиму уламолар, сиёсатчи ва саркардалар етишиб чиққани, умумбашарий цивилизация ва маданиятнинг узвий қисмига айланиб кетган дунёвий ва диний илмларнинг, айниқса, Исломи дини билан боғлиқ билимларнинг тарихан энг юқори босқичга кўтарилишида она юртимизда туғилиб камолга етган улўғ алломаларнинг ҳизматлари беқиёс экани бизга улкан ғурур ва ифтихор бағишлайди.

Аллоҳ таборака ва таоло Ўзининг Каломи мажиди – Қуръони каримда ва Жаноби Пайғамбаримиз Расулуллоҳ саллаллоҳу алайҳи васаллам ҳадиси шарифларида улўғлаб эъзозлаган етти тоифа инсонларни ҳар бир мўмин-мусулмон киши қадрлаб, ҳурмат қилиши лозим:

1) ота;

2) она;

3) устоз (манфаатли илм ё касб-хунар ўргатган инсон);

4) олим (фақат диний йўналишдагина эмас, балки инсон учун манфаатли барча соҳалардаги олимлар. Чунки ҳамма соҳаларнинг ҳам эгаси – Аллоҳ таолонинг Ўзидир);

5) Қуръони каримдан хабардор киши;

6) мўйсафид одам;

7) адолатли раҳбар.

Муқаддас Ислому динимиз ҳукмлари ҳам, жаннатмакон юртимиз буюк ва маърифатпарвар, улуғвор ҳамда донишманд халқининг Қуръони Карим ва ҳадиси шарифларга уйғунлашиб кетган, ҳатто мақоллари ҳам инсонларни илм-фан тараққиётига, илмли кишиларни улуғлашга ундайди, устозларни ҳурматлашга тарғиб этади.

Маълумки, бу дунёнинг ривожланишида, инсониятнинг тараққиёт этишида устознинг ўрни беқиёс.

Бизнинг доно халқимиз

«Устоз – отангдек улуг»,

«Уста борида қўлингни тий,

Устод борида – тилингни»,

«Уста бўлсанг, устозингни унутма»,

«Устозингга тик қарасанг, тўзасан,

Ҳурмат қилсанг, аста-аста ўзасан», деб бежиз айтмаган.

Чунки, ҳаммага маълумки, инсониятнинг энг биринчи Устози – бу АЛЛОҲ ТАОЛОНИНГ ЎЗИ бўлса, “Аллоҳ Одамга барча яратилган ва яратилажак нарсаларга тегишли номларни ўргатди. Сўнгра уларни фаришталарга бирма-бир кўрсатиб деди: “Агар эъ-

тирозингизда ростгўй бўлсангиз, ана у нарсаларни номлари билан Менга айтиб берингиз!" ("Бақара" сураси, 31 оят), *мусулмонларнинг инсонлар ичида энг буюк устози – ПАЙҒАМБАРИМИЗ МУҲАММАД АЛАЙҲИССАЛОМДИРЛАР!*

Хар бир инсон зоти учун эса энг биринчи устози – унинг ОТА-ОНАСИДИР! Зеро, уни тарбиялашни ҳали бу дунёга келмасидан олдинроқ бошлайди. Туғилиши биланоқ то ота-онанинг ўзи бу дунёдан ўтмагунча, ўз фарзандига меҳрибонлик қилиб ўтади...

Шунинг учун ҳам ҳар бир ақл-заковатли, фаҳм-фаросатли одам «Устозлар ва мураббийлар» байрам кунда ҳам энг биринчи бўлиб ўзининг доимий пешқадамлари бўлмиш ўз ота-онасидан бошлаб, устоз ва мураббийларини кўнгилларини шод қилиб, бебаҳо, бетакрор ва беқиёс дуоларидан баҳраманд бўлишга шошилади.

Янги ўқув йили ҳам бошланиб, фарзандларимиз улуғ ва муқаддас, машаққатли ва серсавоб иш бўлмиш – илм олишга киришдилар... Биз, ота-оналар, фарзандларимизни улғайишида, илм олиб, билимли бўлишларида кўп жиҳатларига серқиррали эътиборимизни беришимизда қуйидаги пурмаъноли, сермазмунли тарафини ҳам эътиборга олишимизни муқаддас динимиз амр-фармон қилиб буюради.

Шунчалик улуғ (!) даражага устознинг мавқеи кўтарилган. "Устоз" деганда фақат маълум бир соҳада ёки фақат илм соҳасида эмас, балки илм-фаннинг барча турларида, касб-ҳунар соҳаларида ҳам ўргатувчини биз УСТОЗ деб тушунишимиз лозим! Шунинг учун ҳам бизнинг доно халқимиз ҳурмат ва эҳтиром ила эъзозлаб «УСТОЗ» дейди.

Қунлардан бир кунни ҳазрат Навоий
Сайр айламакни қилди ихтиёр.
Мулозимлар ила чиқдилар йўлга
Ва кичик болага келдилар дучор.
Ўшанда Навоий отидан тушиб,
Ўша ёш болага қилибди таъзим.
Мулозимлар ҳайрон, аъёнлари лол –
Бундай учрашувдан қолибдилар жим.
Бир аъён қўлини кўксига қўйиб,
Сўрабди: «Ҳазратим. Бу қандайин ҳол?
Сиз болага эмас, балки у сизга қилиб таъзим,
Салом бериши душвор!»
Навоий дебдики, мен кўрган бола
Устозим – боланинг бобоси эди.
Олисларда қолиб кетган дамларнинг
Узоқлардан келган садоси эди...
Устозим мен учун отадан улуг,
Шунингчун болага қилдим мен таъзим.
Устозимдан қолган неварасига
Салом бермаслигим – гуноҳу азим!

Қуръони карим ояти карималари ва муборак
ҳадиси шарифларга асосланган ҳолда ўқувчини
ўқитувчига нисбатан муомала-ю маданиятни ша-
риятимиз белгилаб берган:

- 1) Ўқитувчига биринчи бўлиб салом беринг!
- 2) Ўқитувчи олдида мавзуга оид бўлмаган ортиқча гап-сўзлар гапирманг!
- 3) Ўқитувчи сўрамаган нарсалардан тилингизни тийинг!
- 4) Савол беришдан олдин рухсат сўранг!
- 5) Ўқитувчининг гапига ёки жавобига эътироз билдирманг!

6) Ўқитувчи хатосини айтиб, билимдон эканлигинингизни кўрсатманг!

7) Ўқитувчи олдида ён шеригингиз билан суҳбатлашиш жуда хунук ишдир.

8) Ўқитувчисини ҳурмат қилган ўқувчи ҳар тарафга қараб ўтиришдан ўзини тияди ва диққатини ўқитувчисига қаратади.

9) Юраётган ҳолатда савол бериш ҳурматсизлик ҳисобланади.

10) Ўқитувчи ўрнидан турдимми, сиз ҳам туринг!

11) Ўқитувчи олдингизда экан, ҳеч ҳам баланд оҳангда гапирманг!

12) Иложи бўлса ўқитувчига исм-шарифи билан эмас, балки «Муаллим» ёки «Устоз» деб мурожаат қилинг!

Агар инсон билим йўлида кетаётган экан, Пайгамбаримиз Муҳаммад саллаллоҳу алайҳи васаламнинг нурлари томон бораётган экан, бу асосий қоидаларга риоя қилиши лозим.

Баъзида одоб, ҳурмат қоидаларига бўйсунмай, ўқитувчисидан билим олаётганлар ҳам бор.

Тўғри, инсон ўқитувчисини олдида китоб ўқиши, бирор-бир ҳунар ўрганиши ёки фан билимларини олиши мумкин. Лекин устозига ҳурмат бўлмаса, бу каби билимлар оддий маълумотга айланади. Бундай билимда барака бўлмайди!

Азозил исмли фариштани эслайлик. Ҳозир унинг исми Шайтон. Билимга эга, ҳаттоки бошқа фаришталарга ҳам сабоқ берган. Хўш, шундай билимлар тўғри йўлдан адашишидан Азозилни қутқариб қола олдими? Йўқ, чунки Аллоҳни ҳурмат қилмади, эътироз билдирди. Беодоблик қилди. Яратганнинг буйруғига бўйсунмади. Бетгачо-

парлик қилиб, мағрурлигини намоён этгани учун лаънатланган ва ҳайдалган.

Ҳозирги кунда одамларни ноҳўя йўлларга етаклаётган, жамоатда қарама-қарши қарашлар пайдо қилаётган, ўзлари ҳам адашган «ақлли»лар қандай пайдо бўлганини англаб олишимиз мумкин. Булар устозига ва бошқа олимларга нисбатан одобни қўлламаган, ҳурматни билмаган, ўз билимларини тўғри йўлга сола олмаганлардир.

Уламоларимизнинг айтишларича, 7 хил инсонлар ўртасида ҳеч қачон тенглик бўлмас экан.

Бу тенгсизликни АЛЛОҲ ТАОЛОНИНГ ЎЗИ (!) ўрнатган! Ақлсиз одамгина буларни тенглаштиради:

- 1) эркак – аёл;
- 2) эр – хотин;
- 3) устоз – шогирд;
- 4) катта – кичик;
- 5) ота-она – фарзанд;
- 6) илмли – илмсиз;
- 7) раҳбар – ходим.

АЛЛОҲ ТАОЛОНИНГ ЎЗИ (!) ўрнатган тенгсизликни бузишга ҳаракат қилганни охир-оқибат АЛЛОҲ ТАОЛОНИНГ ЎЗИ ҳолини вой қилади.

Имом Аъзам Абу Ҳанифа раҳматуллоҳи алайҳидан ривоят қилинади:

“Устозим Ҳаммоднинг ҳурматлари учун у зотнинг уйлари томонга оёғимни узатмаганман.

Ҳолбуки, у зотнинг уйлари билан менинг уйим орасида еттита кўча бор эди.

Устоз Ҳаммоднинг вафотларидан сўнг қачон намоз ўқисам, ҳар сафар, албатта, ота-онамга қўшиб, у зотга ҳам Аллоҳдан магфират сўрайман.

Нафақат у зот, балки кимдан нимадир ўрганган бўлсам ёки кимдир менга нимадир ўргатган бўлса, албатта, ўша кишилар учун ҳам доим Аллоҳдан мағфират сўрайман”.

Доно халқимизни ўз мақолларида “Устоз отадек улуг!” ва “Устоз отангдан улуг!” деб айтишларида ҳам жуда кўп маънолар бор. Зеро, бу улуг ҳикматлар элнинг эллик минг элагидан ўтказилиб, кейин муомалага киритилган. Илоҳо ўзларимизни ҳам, фарзанд-зурриётларимизни ҳам Аллоҳ таоло Қуръони каримда буюрган, жаноб Пайғамбаримиз саллаллоҳу алайҳи васаллам ҳадиси шарифларида тавсия этган, ўтмишда ўтганларимизни руҳлари шод бўладиган, халқимиз хурсанд бўладиган, ота-оналаримиз рози бўладиган йўллардан юришимизни барчамизга насиб этсин!

Иброҳимжон ИНОМОВ,

Ўзбекистон мусулмонлари идораси раиси ўринбосари

“ИЛМДАН ЎЗГА НАЖОТ ЙЎҚ !”

*Устоз-муаллимсиз қолганда замон,
Нодонликдан қаро бўлади замон!.*

Абдурахмон Жомий

Фарзанднинг дунёга келиб, дунёни ўрганишида хизмат қилувчи биринчи тарбиячиси ота-онаси ҳисобланса, уни инсон сифатида камол топтиришда ақлини чархловчи, унга ўқиш ва ёзиш, гўзал одоб-ахлоқ ва тарбия тушунчалари, ҳисоб-китоб, дунёвий билимлари ва одамийлик ҳақидаги тасаввурлар, меҳр-оқибат, эзгу орзу-ниятлар билан яшаш туйғуларини сингдиришда, бу ёруғ оламга меҳр-муҳаббат туйғуларини уйғотишда, жамиятда ўзининг ўрнини топишда ва эртанги келажагани белгилаб олишда устоз ва мураббийларнинг ўрни беқиёс. Буюк саркарда Амир Темур вафоти олдидан шундай васият қилган эди: “Вафотимдан сўнг мени устозим кўрагон оёқлари пойига қўйинг” деган сўзлари ҳам устозга бўлган буюк эҳтиромдан дарак берса, Ҳазрат Навоий устози ҳақида шундай деган эдилар: “Дунёнинг бор бойлик ва хазинаси билан ҳам сизларнинг олижаноб меҳнатингиз ҳақини адо этиб бўлмайди”. Ҳақиқатан ҳам, ҳар бир мурғак қалбни худди ўзининг боласидек қабул қилиб, унинг тарбияси учун ўзининг кўз нури, бор куч-қувватини бағишлайди.

Бугун давр шиддат билан ўзгариб бораётгани ва бу ўзгаришлар жамиятнинг барча соҳаларида ўзга-

ришларни талаб қилмоқда. Бу соҳалардан бири таълим соҳасидир. Дунё мамлакатлари қатори пандимея даврида Ўзбекистон ҳам таълим соҳаси бўйича кескин ўзгаришлар жараёнидан четда қолмади. Пандемия даврида тиббиёт ходимлари ва устоз ва мураббийларнинг фидокорона меҳнатларига тасанно айтмасдан иложимиз йўқ. Айнан “пандимея” бизни дунё миқёсида кескин ва шиддатли рақобатларга бардош бера оладиган “Миллий таълим дастури”ни яратишимиз лозимлигини бизга кўрсатиб берди. Бу мақсадни амалга оширишда аввало, таълим-тарбия масканларининг моддий-техник базасини замонавий талаблар асосида шакллантириш, кадрлар салоҳиятини мустаҳкамлаш, дарсликлар ва ўқув қўлланмаларини замон талаблари асосида қайта ишлаб чиқиш, ўқув дастурлари ва стандартларини такомиллаштириш, таълим-тарбия соҳасида фаолият юритувчи соҳа вакилларининг ойлик иш ҳақларини қайта кўриб чиқиш ҳамда замон талаблари асосида босқичма-босқич ошириб бориш ҳамда энг асосийси соҳа вакилларининг фаолият жараёнида кўп йиллардан бери эътибордан четда қолиб келаётган энг оғриқли нуқта бўлган, **“Ўқитувчи мақоми тўғрисида”** қонун қабул қилиш каби муаммоларни бартараф этиш бўйича чора-тадбирлар амалга оширилди.

Барчага маълум, узоқ йиллар давомида устоз ва мураббийларга бўлган муносабат жуда ачинарли аҳволда эди. Оқибатда улар фаолият жараёнида кўплаб муаммоларга дуч келганликлари ҳеч кимга сир эмас. Ўтган давр мобайнида уларга бўлган муносабат натижасида, жамиятимизнинг ҳимоясиз қатламига айланиб қолиши натижасида, белгилан-

ган вазифасидан ташқари ишларга жалб этилгани, таъсир этувчи шахсларнинг кўпайгани камсити-лишлар натижасида қанчадан-қанча малакали ва тажтибали ўқитувчи-педагог устозлар ўзи севган касбидан воз кечгани жамиятнинг барча соҳаларида кўплаб муаммоларни келтириб чиқарган оқибатла-рига ўзимиз гувоҳи бўлдик. Шу сабабли **“Ўқитувчи мақоми тўғрисида”** қонун ишлаб чиқишга алоҳи-да эътибор қаратилди.

Ҳар бир жамиятда инсон ресурсини камол топ-тиришда ва шакллантиришда ўқитувчи ва мураб-бийларнинг ўрни беқиёс ҳисобланади. Олиб бори-лаётган ислоҳотларнинг қанчалик инсон онги ва та-факқурига тўғри етказиб борилиши ушбу ислоҳот-лар натижасида жамият тараққий этишига хизмат қилади.

Жамиятнинг асосий занжири, бугуннинг қаҳра-монлари ҳисобланган ўқитувчи ва мураббийларсиз ҳаётимизни тасаввур қилиб кўрайликчи? Шифокор инсоннинг дардига малҳам бўлиши учун таҳсил ол-маса, қурувчи бино қуриш учун билим эгалламаса, нонвой нон ёпиш учун таълим олмаса, дурадгор уста-чилик қилиш учун устоздан малака ва кўникмалар эгалламаса. Фарзандларимиз туғилганидан то воя-га етгунга қадар билим ва тарбия олмаса, жамият-нинг кўриниши қандай кўринишда бўлади деб ўй-лайсиз? Албатта, биз онгсиз мавжудот деб атаётган ҳайвонлардан ҳеч қандай фарқимиз қолмайди. Жа-мият ва атрофимиз фаҳш ва ваҳшийлик ботқоғига ботиши тайин.

Дунё тажрибасига назар ташлар эканмиз, Ик-кинчи жаҳон урушидан сўнг ижтимоий-иқтисодий жиҳатдан оғир аҳволга тушиш билан биргаликда

деярли табиий қазилма бойликларига эга бўлмаган Япония, Жанубий Корея, Финляндия каби давлатлар бугунги кунда жаҳоннинг энг ривожланган мамлакатлар қаторидан жой эгаллаганлиги ажабланарли. Сабаби, бу мамлакатлар шундай қийин вазиятда ўзининг бор сармоясини таълимга йўналтирганлигини кўришимиз мумкин. Бугунги кунда энг қиммат ресурс бу инсон илмий салоҳияти ҳисобланади. Бундан кўришиб турибдики, ҳар қандай оғир вазиятдан инсон илмий салоҳияти, фаровонликка эришишининг ягона йўли. Бу йўлда асосий вазифани эса, албатта, устоз ва мураббийлар берган таълим орқали амалга ошириш мумкин.

Давлат раҳбари Ш.Мирзиёев таъкидлаганидек “Бугун ҳар бир ўқитувчи ва тарбиячи, олийгоҳ муаллими таълим ва илм-фан соҳасидаги энг сўнгги ижобий янгиликларни ўқув жараёнларига татбиқ эта оладиган, чуқур билим ва дунёқараш эгаси, бир сўз билан айтганда, замонамиз ва жамиятимизнинг энг илғор вакиллари бўлишлари керак. Ишончим комил, халқимиз зиёлиларининг илғор вакиллари бўлган сиз, ҳурматли устоз ва мураббийлар мамлакатимизда ижтимоий-маънавий муҳитни яхшилаш, ёшлар ўртасида соғлом турмуш тарзини қарор топтириш, жамиятимизда тинчлик ва ҳамжихатликни мустақамлаш бўйича олиб бораётган ишларимизни сифат жиҳатидан янги босқичга кўтариш, ҳаётда ўзини оқлаган мактаб, оила ва маҳалла ҳамкорлигига асосланган ижтимоий тизим самарасини оширишда фаол иштирок этиб, барчага ўрнак ва намуна бўласизлар. Бугун биз яшаётган жамиятга янги фикр, янги ғоя, энг муҳими, ислохотларни амалга оширишга қодир бўлган

янги авлод кадрлари керак. Албатта, халқимизнинг мардона меҳнати, ўқитувчи ва мураббийларнинг жонбозлиги туфайли таълим соҳасини тубдан модернизация қилиш бўйича кўп иш қилдик. Лекин ҳаммамиз яхши тушунамизки, булар – катта мақсад йўлида ташланган дастлабки қадамлар, холос”. Дарҳақиқат биз кўзлаган олий мақсад йўлида **“Илмдан бошқа нажот йўқ ва бўлиши ҳам мумкин эмас”** лигига яна бир бор ишонч ҳосил қилишимиз даркор. Фикримиз сўнгида немис педагоги А.Ф. Дистенвергнинг **“Ноқобил ўқитувчи ҳақиқатни шунчаки айтади-қўяди, яхшиси эса уни топишга ўргатади”**. Шундай экан фарзандларимизнинг атрофдаги бўлаётган воқеа ва ҳодисаларни тўғридан-тўғри таҳлилсиз истеъмол қиладиган авлодни эмас, балки ўзининг соғлом фикри, дунёқарashi, илмий салоҳияти юқори бўлган баркамол авлодни тарбиялаб, камол топтириб берувчи устоз ва мураббийлар излаб топиш, тарбиялаш ва шаклланишига ёрдам бериш каби олий мақсад йўлида машаққатли вазифани амалга оширишда бир зум ҳам тўхтамаслигимиз шарт!

Нигора Хусанова,
*Ижтимоий-маънавий тадқиқотлар
институтининг илмий ходими,
Ўзбекистон Миллий университети таянч
докторанти*

ДУНЁ МАМЛАКАТЛАРИДА ЎҚИТУВЧИ ВА МУРАББИЙЛАР КУНИ

Дунё давлатларида ўқитувчи ва мураббийлар кунини қай тарзда нишонланишини биламизми? Айтиб ўтиш керакки, бу кун ўзга давлатларда турли сана ва кўринишларда нишонланади. Ҳатто, шундай давлатлар борки, у ерларда ўқитувчилар кунини умуман нишонланмайди ёки устозлар Бирлашган Миллатлар Ташкилоти томонидан белгилаб қўйилган билимлар кунигагина табриклаб ўтилади.

1994 йилда ЮНЕСКО томонидан ҳар йили 5 октябрда нишонланадиган Бутунжаҳон ўқитувчилар кунини таъсис этилган. Мазкур санани дунёнинг 100 дан ортиқ мамлакатлари касб байрами сифатида нишонлайди. Жумладан, Озарбайжон, Арманистон, Бангладеш, Буюк Британия, Германия, Камерун, Канада, Қатар, Қувайт, Литва, Маврикий, Малдив ороллари, Мянма, Нидерландия, БАА, Покистон, Россия, Руминия, Шимолий Македония, Филиппин, Эстония ва бошқа давлатлар.

Беларуссия, Қозоғистон, Қирғизистон, Латвия, Украина: Ўқитувчилар кунини СССР Олий Кенгаши Президиумининг 1965 йил 29 сентябрдаги қарори билан таъсис этилган (1980 йил 1 октябрь СССР Олий Кенгаши Президиумининг “Байрамлар ва унутилмас саналар тўғрисида”ги фармони билан тасдиқланган). Унга кўра, ушбу давлатлар Ўқитувчилар кунини октябрь ойининг биринчи якшанба-

сида нишонлайди. Сингапурда бўлса, сентябрнинг биринчи жума куни, АҚШда эса май ойининг биринчи тўлиқ ҳафтасининг сешанба куни байрам қилиниб келинади.

Жазоир, Миср, Иордания, Яман, Ливия, Марокаш, Саудия Арабистони, Тунисда Ўқитувчилар куни – 28 февраль куни нишонланса, Австралияда эса октябрь ойининг охирги жумаси, Албанияда – 7 март, Аргентина – 11 сентябрь, Бразилияда – 15 октябрь, Вьетнамда – 20 ноябрь, Грецияда – 30 январь, Ҳиндистонда – 5 сентябрь, Индонезияда – 25 ноябрь, Эронда – 2 май, Испанияда – 27 ноябрь, Хитойда – 10 сентябрь, Мексика ва Корея Республикасида – 15 май, Уммонда – 24 февраль, Польшада – 14 октябрь, Словакияда – 28 март, Таиландда – 16 январь, Туркияда – 24 ноябрь кунлари байрам сифатида нишонланади.

Ўқитувчилар кунини белгилашнинг тарихий асоси 1966 йил 5 октябрда Парижда бўлиб ўтган Ўқитувчиларнинг мақоми бўйича махсус ҳукуматлараро конференция эди. Натижада ЮНЕСКО ва Халқаро меҳнат ташкилоти вакиллари “Ўқитувчилар мақоми бўйича тавсиялар” ҳужжатини имзоладилар. Мазкур ҳужжатда илк бор “ўқитувчи” сўзи “мактабларда ўқувчиларни ўқитиш ва тарбиялаш билан шуғулланадиган шахслар” дея таъриф берилди.

Кўплаб мамлакатларда Жаҳон ўқитувчилари куни пайдо бўлгунга қадар байрам миллий миқёсда октябрь ойининг биринчи ярмида ўқитувчиларнинг меҳнат шароитларини белгилаб берувчи биринчи ҳужжат қабул қилинган санада нишонланган.

Францияда ўқитувчиларни 5 октябрь куни табриклашади, ammo бу куни уларга совғалар бериш одатий ҳол эмас. Мактаб, агар хоҳласа, ўқувчилар ва ўқитувчилар норасмий муҳитда суҳбатлашишлари учун концерт, кейин эса ширин дастурхон ташкил қилиши мумкин.

Германияда Ўқитувчилар кунда совғалар бериш одатий ҳол эмас. Бола, агар хоҳласа, сеvimли ўқитувчисига бирон-бир хунармандчилик буюми совға қилиши ёки табрикнома ёзиши мумкин.

Америка Қўшма Штатларида ўқитувчиларни май ойининг биринчи тўлиқ ҳафтасининг сешанба куни “Миллий ўқитувчилар куни” билан табриклашади. Бу куни болалар ўқитувчиларга ихтиёрий равишда гуллар ва ширинликлар совға қилишади.

Беларуссияда октябрь ойининг биринчи якшанбаси – Ўқитувчилар куни нишонланиб, таълим билан боғлиқ касбнинг ҳар бир вакили учун ушбу байрам энг муҳим ва тантанали байрамлардан бири ҳисобланади.

Беларуссиянинг турли мактабларида Ўқитувчилар куни турли кунларда нишонланади: баъзи мактабларда жума куни, баъзиларида эса душанба куни. Ammo ўқитувчиларни гуллар, ширинликлар, яхши тилаклар ва талабаларнинг яхши баҳолари билан табриклаш анъанага айланиб қолган. Айрим мактабларида бу кунни бутун мактаб учун байрам эмас, балки Ўқитувчилар куни деб ҳисоблашади. Ушбу кунда ўқитувчилар байрамона кийиниб келишади. Болалар ва мактаб битирувчилари кекса нафақадаги ўқитувчиларга алоҳида эътибор беришлари йўлга қўйилган.

Хитойда 10 сентябрь куни ўқитувчиларни байрам дастури билан табриклашади – шу куни улар кўплаб яхши сўзларни айтишади ва мураббийларга гул беришади. Ўқувчилар ушбу кун билан мактабга келган ўқитувчилар ва собиқ ўқувчиларни табриклашади.

Аргентинада 11 сентябрда нишонланадиган Ўқитувчилар куни асосий миллий байрамлардан бири ҳисобланади – аргентиналиклар умумий дам олиш кунини эълон қиладилар ва ўқитувчиларни мамнуният билан табриқлайдилар.

Ҳиндистонда Ўқитувчилар куни 5 сентябрда нишонланади – анъанага кўра, ўрта мактаб ўқувчилари ўқитувчилар билан жой алмашадилар ва дарсларни ўзлари олиб борадилар.

Россия 5 октябрда Ўқитувчилар кунини нишонлайдиган мамлакатлар рўйхатига кирди. Яъни, Россия Президентининг 1994 йил 3 октябрдаги 1961-сонли фармони билан 5 октябр – Ўқитувчилар куни сифатида нишонланади. Шунингдек, 1995 йилда Россия Президентининг фармони билан “Россия Федерациясининг хизмат кўрсатган ўқитувчиси” фахрий унвони таъсис этилиб, бу унвон Ўқитувчилар кунида 15 йилдан ортиқ вақтни таълим ва тарбия ишларига бағишлаган ва меҳнатсевар ўқитувчиларга берилади.

Қўшни республика Қозоғистонда ўқитувчиларнинг касб байрами сифатида 1965 йилдан буён октябрнинг илк якшанбасида нишонланади. Анъанага кўра, байрам арафасида мактабларда ўзини ўзи бошқариш кунлари ўтказилади, бунда ўрта мактаб ўқувчилари кичик дарсларни олиб борадилар, улар олдиндан тайёргарлик кўришади ва ўқитувчилар-

дан зарур маслаҳат ва кўрсатмалар оладилар. Ушбу кунда ўқитувчилар талабалар ва уларнинг ота-оналари табрикларини қабул қилишади. Эрталаб йигитларнинг қўлларида гулдасталар билан мактабларга қандай боришларини кўришингиз мумкин.

Худди шундай Грузия, Арманистон, Украина ва Молдовада ҳам октябрнинг биринчи якшанбаси мураббийлар куни сифатида нишонланар экан. Японияда эса ўқитувчилар куни 1951 йилгача диний байрам сифатида нишонланиб, баҳор ойида ўтказилган. Кейинчалик 4 май устозлар куни деб эълон қилинган.

Туркияда ўқитувчилар куни, одатда, 24 ноябрда нишонланади. Турк давлатининг асосчиси Мустафо Камол Отатурк шарафига расман ташкил этилган. Мустафо Камол Отатурк буюк ислохотчи эди, у амалга оширган ўзгаришлар сиёсат, жамоат ҳаёти, ҳуқуқий соҳа, иқтисодиёт ва таълимга тегишли эди. Хуллас, унинг ташаббуси билан 1923 йилда лотин алифбосига асосланган янги турк алифбоси жорий этилиб, туркий тилда ислохот бошланди. Мустафо Камол Отатурк янги авлодни ўқитувчилар яратади, деб ишонган ва унинг ўзини халқ “республиканинг биринчи ўқитувчиси” деб атаган. Бундан ташқари, 1934 йил 24 ноябрда Туркия Буюк Миллат Мажлиси Мустафо Камолга “туркларнинг отаси” ёки “буюк турк” деган маънони англатувчи Отатурк фамилиясини беради.

Ҳар йили 5 сентябрь куни Ҳиндистонда жамиятдаги энг хурматли инсонлардан бири бўлган ўқитувчилар тақдирланади. Байрам санаси – 5 сентябрь – файласуф, ўқитувчи, жамоат ва давлат арбоби доктор Сарвепалли Радхакришнан (1888–1975) та-

валлуд топган кунига тўғри келади. Радхакришнан 1962 йилдан 1967 йилгача Ҳиндистон президенти бўлган.

Байрамнинг келиб чиқишининг бундай версияси мавжуд. Бир куни қуролдошлари давлатимиз раҳбаридан ўзининг туғилган кунини катта умумхалқ байрами билан нишонлаш учун рухсат сўрашганида, у бунга жавобан барча устоз ҳамкасбларини шу куни ҳурмат қилишни таклиф қилган экан.

Эътиборли томони шундаки, ҳеч бир давлатда ўқитувчилар куни умумхалқ байрами сифатида нишонланмас экан.¹

¹ wikipedia.org/wiki/День_учителя

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ ЎҚИТУВЧИ ВА МУРАББИЙЛАР ҲАҚИДАГИ СЎЗЛАРИ

Фарзандларимизнинг келажакда қандай инсонлар бўлиб вояга етиши мураббий ва тарбиячиларнинг билим савияси, ўз ишига фидойилигига боғлиқ.

* * *

“Ўқитувчини ҳурмат қилмаганни мен ҳам ҳурмат қилмайман”.

* * *

Буюк Алишер Навоий бобомиз айтганларидек, дунёнинг бор бойлик ва ҳазинаси билан ҳам сизларнинг олижаноб меҳнатингиз ҳақини адо этиб бўлмайди. Ҳақиқатан ҳам, ҳар бир мурғак болани ўз фарзандидек ардоқлаб, ёш авлод тарбияси учун кўз нури, қалб кўри, бутун борлигини бахш этадиган ўқитувчи ва мураббийлар том маънода фидоий касб эгаларидир.

* * *

Биз бугун замонавий билим ва касб-ҳунарлар, хорижий тилларни пухта эгаллаб, катта умид ва ишонч билан ҳаётга қадам қўяётган, эртанги кунимизнинг ҳал қилувчи кучи бўлган минг-минглаб фарзандларимиз камолида ўқитувчи ва мураббий-

ларимизнинг беқиёс ҳиссаси борлигини яхши биламиз ва сизларнинг бу улғу хизматингизни юксак қадрлаймиз.

* * *

Бугунги кунда шиддат билан ўзгариб бораётган ҳаёт олдимизга қўяётган бир-биридан мураккаб ва муҳим масалаларни ҳал қилиш ҳақида ўйлар эканмиз, уларнинг ечими айнан таълим-тарбия билан, ёшларнинг дунёқарашини замонавий билим, юксак маънавият ва маърифат асосида шакллантириш билан боғлиқ эканига яна бир бор ишонч ҳосил қиламиз.

* * *

Ишончим комил, халқимиз зиёлиларининг илғор вакиллари бўлган сиз, ҳурматли устоз ва мураббийлар мамлакатимизда ижтимоий-маънавий муҳитни яхшилаш, ёшлар ўртасида соғлом турмуш тарзини қарор топтириш, жамиятимизда тинчлик ва ҳамжиҳатликни мустаҳкамлаш бўйича олиб бораётган ишларимизни сифат жиҳатидан янги босқичга кўтариш, ҳаётда ўзини оқлаган мактаб, оила ва маҳалла ҳамкорлигига асосланган ижтимоий тизим самарасини оширишда фаол иштирок этиб, барчага ўрнак ва намуна бўласизлар.

* * *

Буюк маърифатпарвар бобомиз Абдулла Авлонийнинг: “Инсон тафаккурининг қуввати ва кенглиги аввало муаллим тарбиясига боғлиқ” деган сўзлари сизларнинг машаққатли, айни вақтда оли-

жаноб фаолиятингизга берилган юксак баҳодир,
десақ, ўйлайманки, адашмаган бўламиз.

* * *

Барчамиз яхши тушунамиз, таълим-тарбия —
ҳар қайси давлат ва жамиятнинг нафақат бугунги,
балки эртанги кунини ҳам ҳал қиладиган энг муҳим
ва устувор масаладир.

* * *

Ёшларни миллий ва умумбашарий кадрият-
лар руҳида, замонавий билим ва касб-ҳунарлар,
хорижий тилларни пухта эгаллаган, Ватанамиз ва
халқимизга садоқатли инсонлар этиб вояга етка-
зишда аввало сизларга таянамиз.

* * *

Ишончим комил, миллати, тили ва динидан
қатъи назар, Ватанамизнинг ҳар бир фарзандини
ўз боласидек севиб, ардоқлаб, уларни баркамол ин-
сонлар этиб тарбиялаш учун сидқидилдан меҳнат
қилаётган сиз, ҳурматли Ўзбекистон ўқитувчи ва
мураббийлари бу вазифаларни, албатта, шараф
билан адо этасиз.

* * *

Биз аждодларимизнинг ёрқин хотирасини ас-
раб-авайлаб, қалбимизда, юрагимизда абадий сақ-
лаймиз. Букилмас ирода, фидойилик ва жасорат
намунасини амалда намоён этиб, ўз ҳаётини азиз
Ватанамизнинг ҳар томонлама равнақ топишига
бағишлаган устоз ва мураббийларимиз, замондош-
ларимиз билан биз чексиз фахрланамиз.

* * *

Бугунги кунда “**Фарзандларимиз биздан кўра кучли, билимли, доно ва албатта бахтли бўлишлари шарт!**” деган ҳаётий даъват ҳар биримизнинг, ота-оналар ва кенг жамоатчиликнинг онги ва қалбидан мустаҳкам ўрин эгаллаган.

Ҳурматли домлаларимиз ва профессор-ўқитувчиларнинг энг муҳим вазифаси – ёш авлодга пухта таълим бериш, уларни жисмоний ва маънавий етук инсонлар этиб тарбиялашдан иборатдир.

* * *

Кўпчилик зиёлилар қаторида мен ҳам бир фикрни ҳамиша катта армон билан ўйлайман: мамлакатимизда учинчи Ренессансни ХХ асрда маърифатпарвар жадид боболаримиз амалга оширишлари мумкин эди. Улар «Илмдан бошқа нажот йўқ ва бўлиши ҳам мумкин эмас», деган ҳадиси шарифни ҳаётий эътиқод деб билдилар.

* * *

Сизлар дунёдаги энг бебаҳо бойлик ва боқий меросни яратиш, уни халқимизга, униб-ўсиб келаётган ёш авлодимизга безавол етказиш йўлида чинакам фидойилик кўрсатиб меҳнат қилаётган улуг инсонларсиз. Бу улкан бойлик – ақл-заковат ва илм, бу ўлмас мерос – яхши тарбиядир.

* * *

Биз ҳар биримиз ҳаётда қандай муваффақият ва натижаларга эришган бўлсак, бу ютуқларда сизларнинг беқиёс ҳиссангиз борлигини доимо миннатдорлик билан эътироф этамиз. Шу боис, мана шун

дай қувончли кунда барча шогирдларингиз, бутун халқимиз номидан сизларга юксак ҳурмат-эҳтиромимиз, эзгу тилақларимизни билдириб, чин дилдан таъзим қиламиз.

Улуғ шоиримиз мавлоно Фурқат илм-маърифатни **кўнгишларнинг сурури, кўрар кўзларнинг нури**, деб таърифлаганини ҳаммамиз яхши биламиз.

* * *

Дарҳақиқат, миллионлаб фарзандларимиз қалбига илм-фан зиёсини сингдириб, уларни эл-юртга муносиб инсонлар этиб тарбиялаётган заҳматкаш ва олижаноб устозларимизга ҳар қанча таҳсинлар айтсак, арзийди.

* * *

Ҳаммамизга аёнки, тараққиётнинг тамал тоши ҳам, мамлакатни қудратли, миллатни буюк қилдиган куч ҳам бу – илм-фан, таълим ва тарбиядир. Эртанги кунимиз, Ватанимизнинг ёруғ истиқболи, биринчи навбатда, таълим тизими ва фарзандларимизга бераётган тарбиямиз билан чамбарчас боғлиқ.

Буюк юнон олими Аристотелнинг **“Ватан тақдирини ёшлар тарбияси ҳал қилади”**, деган сўзлари бор.

* * *

Биз мактабгача таълим ва мактаб таълими, олий ва ўрта махсус таълим тизими ҳамда илмий-маданий муассасаларни бўлғуси Ренессанснинг тўрт узвий ҳалқаси, деб биламиз. Боғча тарбиячиси, мактаб муаллими, профессор-ўқитувчилар ва илмий-ижо-

дий зиёлиларимизни эса янги Уйғониш даврининг тўрт таянч устунни, деб ҳисоблаймиз.

* * *

Халқимиз ҳамиша устозларни эъзозлаб, уларнинг ҳурмат-иззатини жойига қўйиб келган. **“Устоз ота каби улдуғ”** деган ҳикматли нақл ҳам бежиз айтилмаган. Энди ана шу сўзларни қоғозда эмас, амалда қарор топтирадиган, ўқитувчи-муаллимнинг қадр-қимматини жойига қўядиган пайт келди.

* * *

Албатта, ҳаммамиз мактаб даврини эслаганимизда, кўз олдимизга, аввало, талабчан ва меҳрибон синф раҳбаримиз келади. Нима учун? Чунки, мактабдаги ҳар бир қадамимиз мана шу азиз ва олижаноб инсонларнинг доимий эътибори ва ғамхўрлигида бўлган. Ҳаётга илк йўлланмани ҳам бизга мана шу устозларимиз берган.

* * *

Фарзандларимиз мактабдан қанчалик билимли бўлиб чиқса, юқори технологияларга асосланган иқтисодиёт тармоқлари шунча тез ривожланади, кўплаб ижтимоий муаммоларни ечиш имкони туғилади. Шундай экан, Янги Ўзбекистон остонаси мактабдан бошланади десам, ўйлайманки, бутун халқимиз бу фикрни қўллаб-қувватлайди.

* * *

Ўқитувчиларнинг ҳуқуқлари давлат ҳимоясида бўлишини, уларнинг касбий фаолиятига ноқонуний аралашув, бошқа ишларга жалб қилиш жавобгарликка сабаб бўлишини қатъий белгилаш лозим.

* * *

Бугун ҳар бир ўқитувчи ва тарбиячи, олийгоҳ домласи таълим ва илм-фан соҳасидаги энг сўнги ижобий янгиликларни ўқув жараёнларига татбиқ эта оладиган, чуқур билим ва дунёқараш эгаси, бир сўз билан айтганда, замонамиз ва жамиятимизнинг энг илғор вакиллари бўлишлари керак.

* * *

Ҳаммамизга аёнки, бугунги мураккаб глобаллашув даврида жамиятимизда миллий ғоя ва мафкуравий иммунитетни кучайтириш, ёшларимизни турли зарарли ғоя ва таҳдидлардан асраш, уларни ўз мустақил фикрига эга, иродали, фидойи ва ватанпарвар инсонлар этиб тарбиялаш ҳар қачонгидан ҳам долзарб аҳамият касб этмоқда.

* * *

Мактаб муаммосига биринчи даражали масала деб қарашимиз лозим. Мактаб – фақатгина таълим берадиган маскан эмас, барчамиз учун юксак маънавият бешигига, фарзандларимизни болалиқдан бошлаб касбга ўргатувчи даргоҳга айланиши зарур.

* * *

Шахсан мен жонкуяр олимларимиз буюк аждодларимизнинг илмий анъаналарини муносиб давом эттирган ҳолда, илм-фанни тараққиётимизнинг драйверига айлантириб, мамлакат ривожига хизмат қиладиган муҳим кашфиётлар яратишларига ишонаман.

* * *

Барчамиз яхши биламизки, инсоннинг онги ва дунёқарашини, фикри ўзгармас, жамият ўзгармайди. Жамият ўзгармаган жойда ҳеч қандай ижобий натижа ҳам, тараққиёт ҳам бўлмайди. Одамларнинг онгу тафаккурини ўзгартирувчи куч эса, ҳеч шубҳасиз, аввало, ўқитувчи-мураббийлар, олийгоҳ домчалари, илм-фан арбоблари, маданият ва санъат, адабиёт намояндаларидир.

* * *

Бугун биз яшаётган жамиятга янги фикр, янги ғоя, энг муҳими, ислохотларни амалга оширишга қодир бўлган янги авлод кадрлари керак. Албатта, халқимизнинг мардона меҳнати, ўқитувчи ва мураббийларнинг жонбозлиги туфайли таълим соҳасини тубдан модернизация қилиш бўйича кўп иш қилдик. Лекин ҳаммамиз яхши тушунамизки, булар – катта мақсад йўлида ташланган дастлабки қадамлар, холос.

* * *

Бугун мен, аввало, таълим-тарбия соҳаси фидойиларига, барча юртдошларимизга мурожаат қилиб айтмоқчиман: азиз дўстлар, биродарлар, агар интилсак, астойдил ҳаракат қилсак, ҳар қандай баланд маррани эгаллаш қўлимиздан келади. Биз маърифат борасида, таъбир жоиз бўлса, “илиги тўқ” халқмиз. Илм-фанга интилиш бизнинг қонимизда, бугунги тил билан айтганда, генимизда бор.

* * *

Ҳаммамиз яхши тушунамиз, Учинчи Ренессанс пойдеворини яратиш – беш-ўн йилда бўладиган иш эмас. Бунинг учун, аввало, юзлаб, минглаб истеъдодли кадрлар, фидойи шахслар керак.

* * *

“Энг катта бойлик – бу ақл-заковат ва илм, энг катта мерос – бу яхши тарбия, энг катта қашшоқлик – бу билимсизликдир”.

* * *

Чиндан ҳам, бугун биз улуғ ниятлар билан пойдевор қўяётган янги Уйғониш даври мамлакатимизда мана шундай улкан бойлик яратишга, халқимизнинг ҳаётини фаровон қилишга ва келгуси авлодларга ўзимиздан муносиб мерос қолдиришга хизмат қилади.

* * *

Мен янги Ўзбекистонни – обод ва фаровон, демократик мамлакатни барпо этишда сиз, муҳтарам педагогларни, профессор-ўқитувчиларни ўзим учун энг катта куч, таянч ва суянч, деб биламан. Сизларнинг ҳал қилувчи аҳамиятга эга бўлган фаолиятингизни қўллаб-қувватлаш, сизлар учун муносиб меҳнат ва турмуш шароити яратиб беришни Президент сифатида ўзимнинг муқаддас бурчим, деб ҳисоблайман.²

² <https://president.uz/uz> сайтидан олинди.

ЎҚИТУВЧИ ВА МУРАББИЙЛАР ҲАҚИДА ЎЗИЛГАН ҲИКМАТЛИ СЎЗЛАР

Ҳақ йўлида ким сенга бир ҳарф
ўқитмиш ранж ила,
Айламак бўлмас адо онинг
ҳақин юз ганж ила.

Алишер Навоий

Мударрис керакки, ғарази мансаб бўлмаса ва билмас илмни айтишга уринмаса, манманлик учун дарс беришга ҳавас кўргазмаса ва олғирлик учун гап-сўз ва ғавғо юргизмаса, нодонликдан салласи катта ва печи узун бўлмаса, гердайиш учун мадраса айвони боши унга ўрин бўлмаса... Ярамасликлардан кўрқса ва нопокликдан қочса, наинки, ўзини олим билиб, неча нодонга турли хил фикс ишларни мумкин, балки ҳалол қилса, қилмас ишларни қилмоқ учун содир бўлса ва қилар ишларни қилмаслик унга қоида ва одат бўлиб қолса. Бу мударрис эмасдир, ёмон одатни тарқатувчидир.

Алишер Навоий

Ки ҳар ишники қилди одамизод,
Тафаккур бирла билди одамизод.

Алишер Навоий

Илм ўқуб, қилмағон амал мақбул,
Дона сочиб, кўтармади маҳсул.

Алишер Навоий

Ҳар қандай мушкул иш ақл эгалари туфайли ис-
лоҳ қилинур.

Алишер Навоий

Ўқув қайда бўлса, улуғлик бўлур,
Билим қайда бўлса, буюклик бўлур.

Юсуф Хос Ҳожиб

Икки турли киши ҳақиқий киши аталади, бири
– ўргатувчи, бири ўрганувчи.

Юсуф Хос Ҳожиб

Жаҳонни қўлда тутиб туриш учун заковатли бў-
лиш керак, эл-халқни бошқариш учун ақлу идрок
ва журъат керак.

Юсуф Хос Ҳожиб

Одамда заковат бўлса нафи каттадир, билим ўр-
ганган кишилар азиз ва қадрли бўладилар.

Юсуф Хос Ҳожиб

Заковат қоронғи тундаги машғал кабидир, би-
лим эса нур таратувчи ёруғликдир.

Юсуф Хос Ҳожиб

Умуман, ўқитувчининг иши, унинг қайси синф-
да ва нимадан дарс беришидан қатъи назар, ижо-
дий бўлиши лозим. Акс ҳолда унинг сўзи қолипга
айланиб, ўқитувчининг ўзи оддий косибга ўхшаб
қолиши мумкин. Мактабда содир бўладиган кўп
камчиликларнинг илдизи, уларнинг асосий ман-
баи ҳам мана шунда!

Қори Ниёзий

Жаҳонда бўлмаса муаллим агар,
Ҳаёт ҳам бўлмасди гўзал бу қадар.

Абдурахмон Жомий

Устоз-муаллимсиз қолганда замон,
Нодонликдан қаро бўларди замон.

Абдурахмон Жомий

Билим, маърифат яхши ахлоқ билан безанмоғи
лозим.

Абу Наср Форобий

“Ўқитувчи ва раҳбарнинг вазифаси доно давлат
раҳбари вазифасига ўқшайди, шу сабабли ўқитув-
чи эшитган ва кўрганларининг барчасини эслаб
қолиши, ақл-фаросатга, чиройли нутқга эга бўли-
ши, ўқувчиларга айтмоқчи бўлган фикрини тўла ва
аниқ ифодалай олиши лозим. Шу билан бирга ўзи
ор-номусини қадрлаш, адолатли бўлиши лозим.
Ана шундагина у инсонийликнинг юксак даража-
сига эга бўлади ва бахт чўққисига эришади”

Абу Наср Форобий

Назарий билимларни ё устозлар, ёки ҳикматлар
ўргатадилар.

Абу Наср Форобий

Таълим фақат сўз ва ўргатиш билангина бўлади.
Тарбия эса амалий иш, тажриба билан бўлади.

Абу Наср Форобий

Зеҳнлилик – бу бир-бирига зид келиб қолган
турли фикрлар орасидан тўғриси топа олиш, би-

рининг хатолигини кўрсатиб бера олиш, ноҳақини тўғрилаб мунозаралардан энг ҳақ фикрни кўрсата олиш қувватидир.

Абу Наср Форобий

“Ўқитувчи матонатли, ростгўй ва болани тарбиялаш методларини, ахлоқ қоидаларини яхши билладиган одам бўлмоғи керак. Ўқитувчи ўқувчининг бутун ички ва ташқи дунёсини ўрганиб, унинг ақл қатламларига кира олмоғи лозим”

Абу Али ибн Сино

Устоз нимаики айтса, шогирд уни жон дили билан эшитиши, чин кўнгил билан қабул қилиши ва олган билим ва малакасини амалда адо этиши керак.

Ҳусайн Воиз Кошифий

Илм даргоҳига кирар экансан, қалбингни кўнгилни оздирувчи иллатлардан, одамни кўр қилиб қўядиган ҳолатлардан, чунончи қотиб қолган урф-одатлардан, хирсдан, рақобатдан, очкўзликнинг қули бўлишдан, ўз ҳокимлиги учун курашишдан озод бўлмоғинг даркор.

Абу Райҳон Беруний

Таълим олувчи, агар у билан бир инсон ўртасида низо ёки хусумат пайдо бўлиб қолса, мулойимлик ва инсоф билан муомала қилиши лозим. У билан жоҳил кишининг орасида фарқ бўлиши керак.

Абу Лайс Самарқандий

Таълим олувчи бардавом дарс қилиши, шериклари билан ёки ёлғиз ўзи масалаларни такрорлаб туриши лозим.

Абу Лайс Самарқандий

Таълим олгувчи илмни ҳурмат қилиши керак,
китобни ерга қўйиши, ифлос қўллар билан ушла-
ши лойиқ эмас.

Абу Лайс Самарқандий

Гарчи, йўқ эди қувват аёқимда вале,
Келдим бош ила олғоли таълим сенга.

Огаҳий

Ҳеч қачон илм ўрганиш ишида узилиш юз бер-
маслиги керак, негаки, бу катта йўқотишга олиб бо-
ради.

Бурҳониддин Марғиноний

Дунёни билмакка идрокинг гаров,
Зеҳн қуймоққа дили покинг гаров.
Яхши иш қилмоқ учун йўқса ўқув,
Санга лозимдур ўқув бирлан уқув.

Анбар Отин

Ҳаёт йўлида биринчи масала – мактаб масала-
сидир.

Фитрат

Қандай буюк жавҳар берилгандир ва қандай
дурдона билан безатилганки, у ҳам бўлса, сенинг
ақлинг. У сени қутқара олади. Сенинг идрокинг
сени ёмонликдан қайтара олади.

Маҳмуд Замахшарий

Авлодларингизга фақат бугуннинг эмас, келгу-
си замоннинг илмини ўргатинг.

Маҳмудхўжа Беҳбудий

Толиби илм ва толиби мол тўймас ҳарисдур.

Маҳмудхўжа Бехбудий

Бақадар талаби илм бўлурсан, олам бўлгунча
талаб бўлурсан.

Маҳмудхўжа Бехбудий

Мактаб — дунё иморатларининг энг муқаддаси ва қадрлисидир. Мактабнинг чин ва ҳақиқий маъносини билган миллатлар жонлари, моллари билан ҳиммат ва ғайратларини сарф этиб, миллатнинг тараққийи ривожига ижтиҳод қилурлар.

Маҳмудхўжа Бехбудий

Таълим бериш менинг ишим эмас, деган қарашни мардона енгиб, бу йўлда биргалиқда ижтиҳод, яъни жаҳд ва ғайрат қилиб ҳаракат қилсак, кўзлаган мақсадларимизга, албатта эришамиз.

Маҳмудхўжа Бехбудий

Ҳар бир миллатнинг саодати, давлатнинг тинчи ва роҳати ёшларнинг яхши тарбиясига боғлиқдир.

Абдулла Авлоний

Тарбия биз учун ё ҳаёт — ё мамот, ё нажот — ё ҳалокат, ё саодат — ё фалокат масаласидир.

Абдулла Авлоний

Фикр тарбияси энг керакли, кўп замонлардан бери тақдир қилинуб келган, муаллимларнинг диққатларига суялган, виждонларига юкланган муқаддас бир вазифадур.

Абдулла Авлоний

Ақл инсонларнинг пири комили, муршиди яго-
насидур. Руҳ ишловчи, ақл бошловчидир.

Абдулла Авлоний

Илму маърифат соҳиби бўлмак учун саъй ва
ғайрат керак ўлдиғи каби зеҳн ва идрокнинг ҳам са-
ломат бўлмоғи шартдур.

Абдулла Авлоний

Сиздан бошланади асли тафаккур,
Мунис муаллимлар, сизга ташаккур!

Абдулла Орипов

Шоирга дедилар:

– Сиз бахтли инсон,

Халқингиз ардоқлар, ҳамма танийди.

Шоир жавоб қилди:

– Менда бир армон:

Муаллим десалар мени қанийди!

Абдулла Орипов

Ўқитувчи фазилатининг мукамаллигини ўз
мутахассислигига нисбатан ижобий муносабатда
бўлиши билан бир вақтда таълим жараёнида ўз
касбини севиши ва билим олувчини яхши кўри-
ши меҳнат самарадорлигига эришишнинг асосий
омилларидан бири эканлигини эътироф этган.

Л.Н.Толстой

Ўқитувчининг касбий фазилатига педагог саҳ-
надаги актёрдек ижобий роль ўйнашни, ҳар бир
ҳаракати, юриш-туриши, кийиниши болаларни
тарбиялаши кераклигини айтади. Унинг таълим

бериш тизими 1930–80 йиллар оралиғида қўлланилган бўлиб, унда жамоавий манфаатларни ўзида сингдирган инсонни тарбиялаш мақсади ётган эди.

А.С.Макаренко

Жамиятда ўқитувчи ёшларни тарбиялаш орқали ижтимоий қадриятларни уларга етказиши учун қайғуриши кераклигини айтади. Дюркгейм мактабларда ўтказган тадқиқотларида ўқитувчи ва ўқувчиларнинг ҳуқуқлари ва бурчларини ҳимоя қилиш кераклиги тўғрисида айтиб ўтади.

Эмиль Дюркгейм

Чинакам шогирд бор нарсалар негизида мавҳум нарсалар ривожини ўрганади ва шу йўл билан устозига яқинлашиб боради.

И.Гёте

Ўқитувчининг бутун фикри ўқувчиларида, ўзи сочган уруғларнинг ўсишидадир.

Д.Менделеев

Ҳар қандай таълим ва тарбияда энг асосий омил – муаллим, унинг тафаккур дунёсидир.

А.Дистервег

Устоз – шогирд ўртасида беғараз, самимий муносабат бўлиши керак. Устозлар шогирдларини “фарзанд”, “асҳоб” (суҳбатдош), “аҳрон” (фикрдош) деб атаган.

Устоз шогирдини маънавий тарбиялашда психологик таъсир усулларидадан унумли фойдала-

ниши зарурдир. Бунда ишонтириш ва ўз-ўзини кузатиш воситасида шогирдда фикрлаш малакаси ҳосил бўлади. Устоз ва ўзгалар олдида шогирд қатъий одоб-ахлоққа риоя қилиши шарт. Натижада уларнинг бирортасидан эл нолимаган, аксинча, улар билан фахрланадиган бўлиши аниқ.

Устоз ўз шогирдини мақсадли тарбиялаб, у вояга етгач мустақил фаолият кўрсатиш учун дарҳол ижозат бериши.

Устозлар тарбиясига катгаю кичик, ижтимоий табақаси ва мавқеидан қатъи назар – барчанинг келиши айни муддао ҳисобланишини – эътироф этган.

Сулаймон Боқиргоний

Устоз, зеҳним кун сайин пасайиб, хотирам сустлашиб кетаётганини сезяпман. Бунинг олдини олиш учун нима қилай?

– Гуноҳ ва хато қилишдан тийилгин.

Имом Шофиъий

Илмнинг аввали сукут, сўнг эшитиш, сўнг ёд олиш, сўнг амал қилиш, сўнг уни тарқатишдир.

Имом Ғаззолий

Қийинчилик ақлнинг чархи-ю ғайратнинг қайроғи бўлар экан.

Абдулла Қаҳҳор

Ишга яраб қолса илминг бир муддат,
Яна оширмоққа айлагил шиддат.

Мирзо Улуғбек

Дунёда илмдан бошқа нажот йўқ ва бўлмагай.

Имом ал-Бухорий

Тарбия уч нарсага эҳтиёж сезади: истеъдодга, илмга, машққа.

Арасту

Иззат-ҳурмат ота ва онани, шунингдек, болаларни ҳам қўриқлаб турувчи посбондир: у ота-онани кулфат ва ғамдан, болаларни эса виждон азобидан қутқаради.

О.Бальзак

Тарбия – буюк иш: тарбия билан инсон қисмати ҳал этилади

В.Белинский

Ўқиш – тарбия деб аталувчи гулнинг фақат биргина гулбарги, холос.

В.Сухомлинский

Ўқитиш икки баробар ўқиш демақдир.

Ж.Жубер

Инсон тарбиясининг бош йўли ишончдир.

К.Ушинский

Инсон учун нондан сўнг энг муҳими мактаб.

Ж.Дантон

Ўз шогирдларида меҳнатдан завқланиш ҳиссини уйғота билган муаллим шарафга лойиқ.

Е.Хаббард

Фақат бир эзгулик бор – билим ва фақат бир ёмонлик бор – жаҳолат.

Суқрот

Қоблиятли одамни тарбия қилмаслик – зулмкорлик ва ноқобил одамга тарбия хайфдир. Тарбиянгни аяб, уни нобуд қилма, тарбиянгни бунисига зое кетказма.³

Аз-Замахшарий

³ <https://ziyouz.uz/hikmatlar>

ЎҚИТУВЧИ ВА МУРАББИЙЛАР ҲАҚИДА ЁЗИЛГАН ШЕЪРЛАР

УСТОЗ

Соҳибқирон ётар устоз пойида,
Жомийни пир тутган Навоий ҳазрат.
Устоз буюк деган буюк қоида
Бу қайтар дунёда азалий ҳикмат.

Афлотунга шогирд эди Арасту,
Ул шогирдга шогирд бўлди Искандар.
Бу олтин силсила давоми мангу,
Ўзи устоз бўлар устоз кўрганлар.

Борми мураббийдан бахтлироқ инсон,
Шогирдлари қилса юксакка парвоз.
Бошимизга тожсиз, бор бўлинг омон,
Табарруклар ичра табаррук устоз!

Эркин ВОҲИДОВ,
Ўзбекистон халқ шоири

УСТОЗ

Сизнинг таълимингиз олмаган ким бор
Сиз-ку юракларда илк зиё ёққан.
Олимми, шоирми ва ё санъаткор,
Илк бор сизга томон устоз деб боққан

Битта ҳарф дардида риёзат чекиб,
Оқибат кўкка ҳам чиқолган инсон.
Не ажаб сизларни бахтиёр этиб,
Ўрнидан даст туриб, бош эгса шу он.

Буюк Алишербек лутф этган мисол,
Савод ўргатдингиз қанча ранж билан.
Қоплаб бўлармикан бу қарзни алҳол,
Узиб бўлармикан юзта ганж билан.

МУАЛЛИМЛАРГА

Нечоғ бахтиёрман, таъзимда шу тоб,
Сизнинг шаънингизга битмоқдаман байт.
Не одам бўлардим, қўлимда китоб
Бирор ҳарф танитай турсайдим лоқайд.

Сиз-ку “Алифбо”дан “Қомус”гача то
Бари-барисини танитган устоз.
Илк бор Сиз кўрсатган дурахшон Зухро,
Бу кун шеърим ичра ташбиҳдир мумтоз.

Сиз мўъжаз юракда ёқолган ёғду,
Оқибат қуёшдек соча олур нур.
Буюклар ҳаққига қасамёд гап бу:
Сиздан бошланади асли Тафаккур.

Оламда кўп эрур муборак онлар,
Табаррук зотлар ҳам гарчанд кўп эрур.
Сизгадир илк раҳмат, азиз инсонлар,
Мунис муаллимлар, Сизга ташаккур!

МУАЛЛИМ

Муаллим ҳақида сўзим ушбудир,
Муаллим – камолот ичра кўзгудир.

Ўқидим Геродот тарихин кўп бор,
Навоий, Дантени такрор ва такрор.

Барини ўқидим, лол қолди ақлим:
Барига устозсан ўзинг, муаллим!

Алишер қалбига солган сеҳр-файз
Сенсан, эй муаллим, устоз Абул-Лайс.

Қутлуғ хонадонда қутлуғ калом бу,
Ҳамид Олимжон бу, Ғафур Ғулом бу.

Буюк Темур сендан топгандир таълим,
Сен шундоқ азиз зот, азиз муаллим.

Рост айтсам, ўзингсан энг аввал даҳо,
Сен ҳаёт ганжида дурри бебаҳо.

Улуғ айёмингда шеърӣ калом бу,
Шогирдлар номидан қутлуғ салом бу!

УСТОДИ АВВАЛ

Нега шеър ёзмайин юракдан ёниб,
Нега таъзим этмай сизга бу маҳал.
Нега хизматингиз қилмай қувониб
Эй азиз муаллим, устоди аввал.

Сизнинг таълимингиз олмаган ким бор,
Сиз-ку юракларда илк зиё ёққан.
Олимми, шоирми ва ё санъаткор –
Илк бор сизга томон устоз деб боққан.

Митти гўдак чоғидан то умр бўйи
Сизнинг чеҳрангизга мамнун боқамиз.
Сизгадир юракнинг жарангдор куйи,
Оқил Шарафиддин, машҳур отамиз.

Битта ҳарф дардида риёзат чекиб,
Оқибат кўкка ҳам чиқолган инсон.
Не ажаб сизларни бахтиёр этиб,
Ўрнидан даст туриб, бош эгса шу он.

Ёлғиз фарзандимиз қолса тумовлаб,
Тушамиз ваҳима, васвасасига,
Сиз-чи, дош берасиз неча ўн йиллаб
Минглаб митти зотнинг машмашасига.

Буюк Алишербек лутф этган мисол,
Савод ўргатдингиз қанча ранж билан.

Қоплаб бўлармикан бу қарзни алҳол,
Узиб бўлармикан юзта ганж билан.

Шафқат ҳам, меҳр ҳам қалбингизда бут,
На ранжу, на ҳориш, оҳу волалар.
Сизнинг қаршингизда сақлайди сукут
Олтмишга кирса ҳам шогирд болалар.

Дилда зиё борки умр сарафроз,
Майли, у ҳамиша бахт билан тўлсин.
Эй, азиз муаллим, эй, азиз устоз,
Буқун байрамингиз муборак бўлсин.

Абдулла ОРИПОВ,
Ўзбекистон халқ шоири

УСТОЗ БЎЛМАСА

Жаҳон ободлиги устоз биландир,
Дилда қарор бўлмас, устоз бўлмаса.
Камолот, кушуфот устоз биландир,
Ишда барор бўлмас, устоз бўлмаса.

Йўқдан олим бўлди отамиз Одам,
Ҳақдан таълим олди Сарвари олам,
Сабаб оламинда бул куни бекам
Илму анвор бўлмас, устоз бўлмаса.

Ҳар йўл, ҳар соҳанинг бир пири бўлур,
Эҳтиром дил аҳлин тадбири бўлур,
Ҳар ишда устознинг бир сири бўлур,
Кашфи асрор бўлмас, устоз бўлмаса.

Ҳикмат кўп илму фан касбу корида,
Дехқон кетмонида, дорбоз дорида,
Ошпазнинг бир сири – гармдорида,
Шогирд ҳушёр бўлмас, устоз бўлмаса.

Устоз қадрин билур ҳар қалби салим,
Ҳаёт дарсларидан бергайдир таълим,
Диллар ардоғида – азиз муаллим,
Кимса сардор бўлмас, устоз бўлмаса.

Маърифат, иқтисод, санъат турлари,
Осмон эшиклари, ер унсурлари,

Устоз-ла очилгай Қуръон сирлари,
Ҳадис ошкор бўлмас, устоз бўлмаса.

Пуштли, устозлидир ҳар бир синиқчи,
Беустоз муҳандис – оддий чизиқчи,
Устозсиз очилмас ҳатто қизиқчи,
Суҳан тагдор бўлмас, устоз бўлмаса.

Ўзи ўсган дарахт мева бермагай,
Сурчи ўз тўйида сурнай чалмагай,
Сартарош ўз сочин ўзи қирмагай,
Уста саркор бўлмас, устоз бўлмаса.

Устоз кўрган зотлар ишга омилдир,
Заковат аҳлига бу сўз шомилдир,
Устознинг авлоси пири комилдир,
Дилда баҳор бўлмас, устоз бўлмаса.

Мирзо, ҳар кўнгилда ният бор бўлсин,
Ватан обод, эл ҳам бахтиёр бўлсин,
Поқдил устозларга Тангри ёр бўлсин,
Ҳаёт гулзор бўлмас, устоз бўлмаса.

Мирзо КЕНЖАБЕК,

*Ўзбекистонда хизмат кўрсатган ёшлар
мураббийси*

УСТОЗЛИК ҲАҚИДА

Бахтингдир устознинг қўлини олсанг,
Лекин устозни ҳам танлаб ололсанг.
Устознинг қиммати менимча шулким –
Узоқми-яқинми уни туёлсанг.

Майлига, орангиз бўлса-ю йироқ,
У сенга ҳар куни бермаса сабоқ,
Лекин унинг исмин эшитганинг чоқ,
Юракда орзиқиш ҳис эта олсанг.

Гарчи ойлаб, йиллаб сени кўрмасин,
Пешонангни силаб, ҳолинг сўрмасин,
Йўл-йўриқ кўрсатиб, тергаб турмасин –
Бас, унинг нигоҳин сезиб туролсанг.

Устоз, дейилганда нима кўринар?
Мукаммал инсонун мукаммал ҳунар.
Унга, ҳунарига дуч келганда гар,
Ўзинг ҳунарингдан бир оз уёлсанг.

Устозлар турлидир — рўйи, шахсият:
Кимда шакл бор-у, кимда моҳият.
Сенга ният бўлса ундаги ният,
Устозга муносиб шогирд бўлолсанг...

Рауф ПАРФИ,
Ўзбекистон халқ шоири

ОДДИЙ МУАЛЛИМ

Қадри билинади энди менга гоҳ,
Оддий мактабимнинг ўша беҳашам,
Навоий-ку бизга устоздир бироқ,
Кимдир ўқитган-ку Алишерни ҳам,
Шундай буюк зотга ҳарф ўргатган ким?
Оддий муаллим-да, оддий муаллим!

Тупроқдай хокисор безовта жонлар,
Аммо қаноатда тоғдек улуғвор.
Ҳатто Темурдайин соҳибқиронлар,
Пирим деб этагин тутган зотлар бор.
Қайсар жаҳонгирга йўл кўрсатган ким,
Оддий муаллим-да, оддий муаллим!

Аяган ҳаётнинг санчиқларидан,
Йиқилса кўтарган тўсиқларидан,
Отадек эзилган ғуссага ботса,
Боладек қувонган ютуқларидан.
Уйқуда шогирдин ўйлаб ётган ким?
Оддий муаллим-да, оддий муаллим!

Йўқдан Берунийни бинолар қилган,
Хусайинни ибн Синолар қилган,
Машрабни машхур-у дунёлар қилган.
Абдуллонинг тилин бурролар қилган,
Илон ўйнатгандек сўз ўйнатган ким?
Оддий муаллим-да, оддий муаллим!

Улфат кўп-у аммо бир дўсти ҳамроҳ –
Ҳалим тополмадим ундан ҳалимроқ.
Қанча устоз кўрдим, қанча олийгоҳ,
Олим тополмадим ундан олимроқ.
Бола юрагимда бебаҳо тилсим –
Оддий муаллим-да, оддий муаллим!

Юзга кираман мен Худо хоҳласа,
Эҳтимол юздан ҳам ўтарман бир кун.
Қайноқ қучоғида ҳурлар чорласа,
Ҳеч кимдан қарзим йўқ кетарман бир кун.
Бўлса ҳам, бир зотда бўлади қарзим,
Оддий муаллим-да, оддий муаллим!

Муҳаммад ЮСУФ,
Ўзбекистон халқ шоири

ТЎҒРИ ЧИЗИҚ

Болаликни қўмсаб кезаман тунда,
Юлдузлар нурига беланар хаёл.
Кулиб келаверар қаршимдан шунда
Мунаввар бир аёл, дилбар бир аёл.

У – Сиз...

Хотиралар аста жонланар:
Синф. Бўёқ ҳиди. Ўттиз полапон.
Бу – мен. Меҳрибон қўл бошимни силар:
“Чизиқдан чиқмасдан ёзинг, Иқболжон!”

Опа, хотирадир у кунлар, опа,
Опа, у кунларга бугун интиқман.
Бугун хатоларим қилмасми хафа,
Чиқиб кетмадимми тўғри чизиқдан?!

Опа, қолиплардан зерикканман хўб,
Дафтар чизиғининг йўриғи бошқа.
Опа, бу дунёнинг чизиқлари кўп,
Лекин ҳаммаси ҳам элтмас Қуёшга.

Меҳрингиз соғиниб кезаман тунда,
Чироқлар нурига беланар хаёл.
Кулиб келаверар қаршимдан шунда
Мунаввар бир аёл, дилбар бир аёл.

У – Сиз...
Эски сурат аста жонланар:
Синф. Китоб ҳиди. Ўттиз полапон.
Бу – мен. Меҳрибон қўл бошимни силар:
“Чизикдан чиқмасдан ёзинг, Иқболжон!”

Иқбол МИРЗО,
Ўзбекистон халқ шоири

УСТОЗЛАР

Меҳр нури ёғар доим
Кўзингиздан, устозлар.
Юрсам дейман шу табаррук
Изингиздан, устозлар.

Чин инсонлик китобига
Бахт-у ҳикмат битибсиз,
Одоб ила билим олдим –
Сўзингиздан, устозлар.

Қалбингизни йўқ ғубори
Меҳрибонсиз шунчалар,
Қуёш олмиш ҳароратин
Юзингиздан, устозлар.

Фан боғининг боғбонисиз,
Чароғбонсиз кўнгилга,
Минг эҳтиром ўғлингиздан,
Қизингиздан, устозлар.

Жой олдингиз бир умрга
Шогирд юрак тўридан,
Мўмин ҳаёт дарсин ўқир
Ўзингиздан, устозлар.

Пўлат МЎМИН

ҚУТЛАБ ҚҰЙИНГ

Умр ўтар гоҳо шодлик, гоҳ ғам билан,
Ҳаёт гўзал турмушдаги кўст, кам билан,
Муаллимлар қадр топган кундир бугун,
Устозларни қутлаб қўйинг байрам билан.

Айтинг дўстлар бахт қаерда сотилади,
Қадр-қиммат меҳнат билан топилади,
Бугун байрам ғам дафтари ёпилади,
Устозларни қутлаб қўйинг байрам билан.

Ватан барча ўғлинг яхши, қизинг яхши,
Ҳалол ризқинг, берган ҳалол тузинг яхши,
Байрамга бой баҳор, ёзу, кузинг яхши,
Устозларни қутлаб қўйинг байрам билан.

Ўтди қанча суронларда синмади у,
Ноҳақлигу, рўёларга кўнмади у,
Халқим дея, юртим дея тинмади у,
Устозларни қутлаб қўйинг байрам билан.

Устозим деб Навоийлар битган ғазал,
Устоз азиз, устоз улуғ – нақду азал,
Шогирдларин фарзандидек суйган ўшал,
Устозларни қутлаб қўйинг байрам билан.

Яратганнинг марҳамати улуғ инъом,
Яшайверар устоз деган мўътабар ном,

Совғаларнинг энг афзали ширин калом,
Устозларни қутлаб қўйинг байрам билан.

Дунё асли кенгларга кенг, торларга тор,
Бу кунларга етганлар бор, етмаган бор,
Меҳри дарё, қалби тоғлардек улуғвор,
Устозларни қутлаб қўйинг байрам билан.

Хуршид КАРИМ

УСТОЗУ МУРАББИЙЛАР

Сиз ғоят улуғ зотсиз, устозу мураббийлар,
Илм аҳлига нажотсиз, устозу мураббийлар.

Қўхна дунёдан азал муаллим деб аталган,
Афлотуну Сукротсиз, устозу мураббийлар.

Бизга илк бора она, Ватан сўзин ўргатган,
Соҳиби камолотсиз, устозу мураббийлар.

Дил мулкида устозинг – бошингда тож, дейдилар,
Бошларга тож устодсиз, устозу мураббийлар.

Орзулар осмонида шодон учдик сиз билан,
Бизга учқур қанотсиз, устозу мураббийлар.

Сиз бизга берган таълим, одоб учун минг таъзим,
Шогирд бахтидан шодсиз, устозу мураббийлар.

Бахтимизга ҳамиша омон бўлинг, бор бўлинг,
Эъзозда умрбод сиз, устозу мураббийлар.

Умрингиз чин ҳикматдир, Зикриллога ибратдир,
Сўнмас шеър убаётсиз, устозу мураббийлар.

Зикрилла НЕЪМАТ,
Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси аъзоси

УСТОЗ

Мундоқ ўйлаб қарасам,
Сизга битмабман ҳеч шеър.
Қалам ҳаққига қасам,
Сизсиз забун эди Ер.

Не бўлғай ҳоли, маълум,
Хатсиз йўли хатодир.
Дунёда илк муаллим,
Шаксиз, Одам Атодир.

Кўқдан имон гавҳари
Заминга тушмиш бот-бот.
Пайғамбарларнинг бари
Эди ҳазрати Устод.

“Ўқи!” дея авомга
Улашмиш инжу сирлар.
Йўллаб буюк довонга,
Шамчиरोғ тутмиш пирлар.

Борлиқ – зулмат, қоронғу,
Чимматга чўмган чоғда.
Ёниб юлдуз қароғи –
Гўё чўғдай ўчоғда...

Оламга маёқ бўлиб,
Ловуллаб порлагансиз.

Кўз, қўлу оёқ бўлиб,
Нур сари чорлагансиз.

Сиз – Беруний,
Сиз – Сино,
Сиз – Фаробий, Улуғбек.
Оқ қоғоздек пок сиймо,
Сеҳрингизга йўқдир чек.

Янчиб Ҳаққа ёт ишни,
Оламга солмиш сурон –
Пойингизда ётишни
Бахт билмиш Соҳибқирон!

Ҳали-ҳануз бу – ибрат,
Абадий тузук каби.
Бахш этар ғурур, ҳикмат –
Темурбеклар мактаби.

Мен ҳам – бир илми толиб,
Ҳали чала дарсим кўп.
Қандай кетайин тониб,
Олдингизда қарзим кўп.

Гарчи “Қўйгил, бу не гап,
Эгма бошинг ҳеч...” дейсиз.
Хом, ғўр шеърларим тинглаб,
Балли, баҳонг “беш”, дейсиз.

Машқим ўзимга маълум,
Тансиқдир тоза ташбеҳ.
Меҳри дарё муаллим,
Чалғисам, беринг танбеҳ.

Енгингизга юққан оқ –
Бўрмас, кўнглингиз юқи.
Зиммангизда улкан тоғ –
Ёруғ келажак юки.

Мен ҳам сиз-ла ёнма-ён
Шу юкни кўтарсайдим.
Олдда – буюк имтиҳон,
О, ундан ўтолсайдим!

Балки шунда салгина
Бўлгайми юзим ёруғ.
Ўзимдан қилмай гина,
Олсам мақтовли ёрлиғ...

Сиз-чи, кутмайсиз олқиш,
Сизга илинж, тамаъ ёт.
Ўқиб-ёзиб толиқиш –
Сизга кундалик ҳаёт.

Даста-даста дафтарга
Сочасиз кўз нурини,
Синф-синф сафларга
Сарф этиб бор умрни...

Шогирдлар қалбига, оҳ,
Секин сингиб боряпсиз.
Иқболидан шодон, гоҳ
Жим хўрсиниб боряпсиз.

Толманг!
Фидойи Устоз,
Сизга тиргак шу Ватан.

Қанча таъзим қилсак – оз,
Қанча алқасак-да кам.

Гарчи кўнглимда сўз мўл,
Гарчи битмас ҳеч таъриф.
Лекин бошқалар ҳам кўл
Силкияпти кўтариб...

Дунё – кенг сабоқхона,
Дунё – ранг-баранг мактаб.
Қутларкан, шу баҳона
Юртимни қўяй мақтаб.

Тасдиқлайди тўрт томон,
Дарси оламга ёддир:
Донишманд Ўзбекистон –
Маърифатда Устоддир!

Нодир ЖОНУЗОҚ

УСТОЗЛАРГА

Намоён бўлмоқ-чун бу ҳаёт ичра
Туғилмоқнинг ўзи қилмас кифоя.
Билмоқ-чун, кўрмоқ-чун, англамоқ учун
Онгу шууринг ҳам истаркан доя.

Олам менга сирин очаркан бир-бир,
Қайсин сокин қутдим, қайсин энтикиб.
Чор тарафда бағрин очиб, мунтазир
Атрофимда минг йўл турар кўз тикиб.

Рўйин кўрсатгайдир бу кўхна олам,
Минг йўл кўз-кўз айлар мингта жилони.
Билмасман, қайсида бахт кутар бекам,
Қай кўча зулматга бўяра дунёни.

Шунда онгим ичра нур сочар бир шам,
Нурким, чизганимга қўя бошлар от.
Илк бор қўлларимга тутиб хат, қалам,
Қадамим ёритгай мўътабар бир зот.

Энди дафтаримга тушар бу очун,
Мазмун кира бошлар ҳар бир ёшимга,
Яна ҳаёт сатрин англамоқ учун
Ўшал табаррук зот келди қошимга.

Англай бошладим ҳам, энди кўрмоқ-чун
Кўзларимга зиё қуйди ўшал зот.

Менга онамдайин меҳр берди чин,
Мени отамдайин суйди ўшал зот.

Хўш, ул зот ким эди – нур тутган ҳар гал?
Ким у қуёш қадар қадри осмоним?
Ота-онам берган ҳаётга тугал
Мазмун олиб кирган меҳри уммоним?

Камолимни кўрса, мендай суюнган,
Қоқилсам, отамдай куйган ким эди?
О, ҳар одимимда зиё илинган –
Устозим эди у, Муаллим эди!

О, сиз азиз устоз, зулматни тутиб
Ложувард тонгларга элтганларимсиз.
Дунёнинг минг турфа рангин кўрсатиб,
Кўзимни мунаввар этганларимсиз!

Отамдан келганим – бобомдан мерос –
Миллатни, Ватанни англаганларим!
Қалбимда Ўзимга, Ўзлигимга хос
Шуурни, ғурурни яратганларим!

Камтарларим менинг, ҳокисорларим,
Сиз берган қанот-ла учарман кўкка.
Устозим, муаллим сиймосида чин
Таъзим айлагайман мен буюкликка!⁴

Шаҳло АҲРОРОВА

⁴ Шеъринг тўпламлардан олинди.

1 ОКТЯБРЬ – ЎҚИТУВЧИ ВА МУРАББИЙЛАР КУНИДА ЎТКАЗИЛАДИГАН МАЪНАВИЙ- МАЪРИФИЙ ТАДБИР СЦЕНАРИЯСИ

Ўтказилиш жойи: Ташкилот биноси

Ўтказилиш санаси ва вақти: 2022 йил ___ сентабр соат _____

Тадбирни ташкилий тақсимот режаси 7 кун аввал тузилади. Тадбир ўтказиш белгиланган бино олди гуллар, устозларнинг суратлари ва бошқа хуш кайфият берувчи лавҳалар, баннерлар дид билан безатилган. Ташриф буюрган меҳмонлар яхши кайфият билан кутиб олинади. Меҳмон сифатида ёши улуг, ташкилотда ишлаб нафақага чиққан устозлар ҳам таклиф этилади.

1-бошловчи:

Соҳибқирон ётар устоз пойида,
Жомийни пир тутган Навоий ҳазрат.
Устоз буюк деган буюк қоида
Бу қайтар дунёда азалий ҳикмат.

2-бошловчи:

Борми мураббийдан бахтлироқ инсон,
Шогирдлари қилса юксакка парвоз.
Бошимизга тожсиз, бор бўлинг омон,
Табарруклар ичра табаррук устоз!

1-бошловчи:

Ассалому алайкум, азиз устозлар!

2-бошловчи:

Ассалому алайкум, ҳурматли меҳмонлар!

Биз учун қадрли бўлган, орзу ва иштиёқ билан ўзларидан олам-олам зиё таратиб ўтирган меҳри дарё мураббий-устозлар!

1-бошловчи:

Бугун ушбу 1 октябрни – **Ўқитувчи ва мураббийлар куни** қутлуғ айёмни кенг нишонлар эканмиз, биринчи навбатда, ҳаёт йўлимизни кўрсатган ота-онамиз, ҳарф ўргатган қадрдон мактабимиз, бизга, эзгуликдан сабоқ берган меҳрибон устозларимиз сиймоси кўз олдимизда намоён бўлади. Биз учун ибрат намунаси, юксак инсоний фазилатлар тимсоли бўлган сизлар каби азиз ва мўътабар зотлар шаънига энг гўзал сўзлар, эзгу тилаklarимизни изҳор этамиз. Барчангизга таъзимдамиз.

1-Бошловчи:

Табрик учун сўз, _____га
(*Ташкилот раҳбари сўзга чиқиб, устозларни эътироф этиб, табригини изҳор этади*)

2-бошловчи:

Сиз, азизларнинг ана шу эзгу мақсадларга эришиш, инсон ҳар томонлама эркин ва фаровон яшайдиган янги Ўзбекистон давлатини барпо этиш, жонажон Ватанимизни янада тараққий эттиришга қаратилган оғир ва машаққатли, шу билан бирга, ғоят шарафли меҳнатингизни муносиб қадрлаш учун биз ёшлар бор куч ва билимларимизни сарф этишга тайёрмиз.

1-бошловчи:

Сизнинг таълимингиз олмаган ким бор
Сиз-ку юракларда илк зиё ёққан.
Олимми, шоирми ва ё санъаткор,
Илк бор сизга томон устоз деб боққан

2-бошловчи:

Буюк Алишербек лутф этган мисол,
Савод ўргатдингиз қанча ранж билан.
Қоплаб бўлармикан бу қарзни алҳол,
Узиб бўлармикан юзта ганж билан.

1-бошловчи:

Сиз азизларга дилимиздан қуйилаётган эҳти-
ромимизни гўзал қўшиқлар билан изҳор қиламиз.
Марҳамат!

(Санъаткорлар устозлар ҳақида қўшиқ айтади)

2-бошловчи:

Устозлар ҳақида сўз юритар эканмиз, доимо
Искандар Зулқарнайн тўғрисидаги ҳикоя ёдимиз-
га тушади. У ишғол қилган юртининг тахтига би-
ринчи бўлиб устозини ўтказар экан. Бир куни ун-
дан: “Нима учун бундай қиласиз?” деб сўрашган-
да: “Ота-онам туғилишимга, устозим эса юксали-
шимга сабабчи бўлганлар”, деган экан.

Пошшаҳўжа ҳам устозларнинг меҳнатисиз ҳеч
ким юксала олмаслигини айтиб, Искандарнинг ўз
устозига бўлган ҳурматини келтириб ўтган:

Ҳеч ким устозсиз топмас жаҳонда иззу жоҳ,
Нечаким ҳашмат била Искандари даврон эрур.

Ҳа, азизлар, биз эришган ҳар бир ютуқда устоз-
ларимизнинг ҳиссалари бор. Сизларнинг на-
сиҳатингиз, берган илмингиз сабаб биз шундай
ютуқларга эришиб келяпмиз. Сизларга чексиз ҳур-
матимизни изҳор этишда давом этамиз. Навбатни
яна гўзал куй-қўшиқларга берамиз.

*(Санъаткорлар Ватан, муҳаббат ҳақида қўшиқлар
айтади)*

2-бошловчи:

Устозларни улуғлаш, уларга ҳурмат ва эҳтиром кўрсатиш халқимизнинг азалий қадриятларидандир. Бугун устозларнинг касб байрамлари арафасида ёшларимизни ватанга муҳаббат, садоқат, миллий анъана ва қадриятларимизга ҳурмат руҳида тарбиялаётган, устозлик касбида ҳалол ва самарали иш олиб бораётган илғор мураббийлар Ватанимизнинг юксак мукофотлари билан тақдирланишлари ҳам бунинг амалдаги тасдиғидир.

Навбатдаги сўзни ана шундай устозларимиздан бири -----(*ташкilotда фаолият олиб борган фахрийлар ва тадбирга ташириф буюрган устозлардан аввалдан аниқлаб олинади*)га берамиз.

1-бошловчи:

Устоз ва мураббийлар жамият биносининг бинокорлари, онгу тафаккур муҳандислари ва маърифат боғининг боғбонларидир. Устоз ва муаллим ҳаёт бўстонидаги ниҳолнинг бақувват дарахтга айланиши учун беқиёс меҳнат қилади. Шунинг учун ҳам унинг шогирд устидаги ҳаққи бениҳоя катта ва улуғдир. Устоз шогирдини ўз фарзандидек кўради. Балки унга фарзандига кўрсатмаган таважжух билан юзланади. Унинг юпун ва совуқ бўлган маънавий олами ни ўзининг қалб кўзи билан иситади. Зимистон дунёсини илм қуёшининг мўъжизакор зиёси билан мунаввар этади. Сабр ва меҳр билан парваришлайди.

Энди навбатни тадбиримиз меҳмони -----га берамиз. Марҳамат!

(Табрикдан сўнг, агар актёр ёки актриса, шоир ва ёзувчилар тадбирга таклиф этилган бўлса, улар билан келишиб, сўз навбати берилади)

1-бошловчи:

Азиз устозларга ҳурмат ва эҳтиром
Дейдилар, дунёда асли ким Азиз,
Айтдилар устоздир, устоз бегумон,
Тағин айтдиларки, Азиз шубҳасиз,
Устозлар қадрига етолган инсон.

2-бошловчи:

Фарзандларимизни, миллат келажагини одабийликка тайёрлаётган, минг турфа машаққатларни шогирдларининг камолини кўриш истагида жавлон ураётган устоз ва мураббийларимиз бор бўлсин!

Байрам баҳона азиз устозларимизни зиёрат қилиб, дуоларини олишни унутмайлик, азизлар. Уларнинг заҳматли меҳнатлари сабаб шу даражага етганимиз чин.

Ҳаммамиз ҳар доим бош эгиб, таъзим қиладиган, эҳтиром кўрсатадиган устоз ва мураббийларга бутунги иштирокингиз, илтифот ва эътиборингиз учун ташаккур билдирамиз, бахтимизга доим соғ-саломат бўлинглар, азиз устозлар!

1-бошловчи:

Шунинг билан тадбиримиз ўз якунига етди, барчангизга байрам муборак бўлсин!

Тадбир якунланади

Ҳурматли тарғиботчилар! Бизнинг электрон услубий қўлланмамиздан фойдаланганингиз учун Сизга раҳмат.

Сизга ҳамма ҳавас қиладиган фазилатли йигит-қизларга ўқитувчи ва мураббийлик қилиш бахтини тилаб қоламиз.

Илмий-оммабон нашр

**1 октябрь – Ўқитувчи ва мураббийлар кунида
ўтказиладиган маънавий-маърифий
тадбирлар учун**

ЭЛЕКТРОН УСЛУБИЙ ҚЎЛЛАНМА

*Муҳаррир Ҳабиб Абдиев
Бадий муҳаррир Дилмурод Жалилов
Саҳифаловчи Ҳилола Шарипова
Мусаҳҳих Адолат Мустафоева*

Нашр. лицензияси № АІ 290. 04.11.2016 йил.
2022 йил 20 сентябрда босишга рухсат этилди.
Бичими 84x108 ¹/₃₂. “Palatino Linotype” гарнитураси.
Офсет босма. 0,5 шартли босма табоқ, 0,6 нашр табоғи.
Адади 1000 нусха.
75-рақамли буюртма. Баҳоси шартнома асосида.

Гафур Гулом номидаги нашриёт-матбаа
иждодий уйида чоп этилди.
100128, Тошкент, Лабзак кўчаси, 86.
Телефон: (371) 241-25-24, 241-83-29
Факс: (371) 241-82-69

www.gglit.uz e-mail: info@gglit.uz

ISBN 978-9943-7009-6-3

